

Politikai
röpiratok

g.

1
3

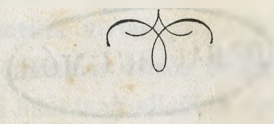
AZ

OSZTRÁK POLITIKA ÁRNYAI.

IRTA

ZÁBORSZKY ALAJOS,

AZ 1848-KI NÉPKÉPVISELETI ORSZÁGGYÜLÉS TAGJA ÉS JEGYZŐJE.

3

PEST.

NYOMATOTT WODIANER F.-NÉL.

1861.

24

OSZTÁRK POLITIKAI ÉRNYEI.

ZABORSZKI ALALOS.

ALAPÍTVA 1848. ÉVI FEBRUÁR 12. NAPJÁN.

(MÓR I. BALLAGÓ)

1887.

NYOMTATOTT WODANER É. NY.

1887

AJÁNLÁS

GRÓF ZICHY JÁNOSHOZ.

Voltak idők — boldogabb és a jóremény virágaival föl-
ékesített — s izletes gyümölcsöket ígérő idők, — midőn te
tisztelt és kedves barátom ifjuságod teljes zsengejében a ha-
zaszeretet tiszta lángjától nemesen hevülve, — ez időszak
alatt országszerte tisztelt Somogy tanácskozásaiban velem
egyesülve, a törvényes ellenzék lobogója körül, — édes ha-
zánk jövődjének fokozatos javítások általi biztosításaért
lelkes hűséggel küzdté.

Közös küzdelmeink vívmánya, — s ennek eredményei
fölött keletkezett örömünk is közös és így nagyobb levén, —
veszteségeink fölötti bánatunk ellenben épen e közösség által
enyhítve, tűrhetőbbé válván, — fáradaimaink s alkotmányos
törekedéseink szakadatlan ismétlésére csak újabb és újabb
ingerül szolgált.

E szebb, jobb és boldogabb időszak emléke szívem- s
lelkemen át ma is még kedvesen hat örömtől régóta elszokott
kedélyemre.

És épen ez emlék kelleme késztet arra, hogy e jelen
parányi és igénytelen munkácskám, — neked ajánlva, —
ez által a haza ügyeiben veled töltött s átküzdött multat, —
némileg — igen szerényen bár, — de mégis megünnepeljem !!!

Fogadd tehát igen tisztelt s kedves barátom e szerény munkát szives és becses barátságod azon kedves őszinteségével, — mely téged az élet minden kellemes és kellemetlen viszonyaiban egyaránt és kitünőleg jellemez.

És ha reánk magyarokra nézve, a válság jelen aggályterhelt napjaiban, — midőn imádott hazánk alkotmányos államléte — és nemléte fölött az összes nemzet aggódik; — igen! ha a válság jelen gyászos korszakában a Lajthán-túli ránk nehezülő önkény politikája ellen írott szerény munkám, — nem mondom figyelmet, — vagy hatást, — de ha csak holmi csekély utángondolkozást fogna is előidézni, — és te ezt méltányolni kész volnál, szerfölött kellemesen hatna, téged tisztelve szerető

barátod

Záborszky Alajosra.

ELŐSZÓ.

Hogy az osztrák politika édes hazánkra, — sőt az egész birodalomra nézve nem csak egyaránt méreg-drága, — de szinte káros és veszélyes is, — azt, — a régi s legközelebbi multunk és jelenünk eseményei okadatolják.

És mégis! túl a Lajthán ezen politikával fölhagyni nemcsak nem akarnak, — de szinte újabb öntetű azonositásával foglalkozva, — azt tudvözitőnk szent vallásának ágazatai, — ezer éves alkotmányunk sarkalatos törvényei, — a trón és a magyar nemzet kölcsönös beleegyezésük folytán kötött koronázási s királyi eskü szentesítette köt- és hitlevelek merész megszegésével, a sajtó útján nyíltan bevallott szándokuk szerint, — ismét reánk erőszakolni is képesek.

Mivel pedig az összes birodalom legmagasztosabb érdekeit vakmerően veszélyeztető és ugyan a birodalom felséges dynastiájához, valamint örökösen, ugy szinte hitlevelek tartalma szerint kötött országok és nemzetek kölcsönös viszonyain rágódó, és a békés

sualitas“ alatt maga Anglia és Franciaország is fülig fegyverkezve szinte érzékenyen szenved.

Európa, uralkodóinak irányában, épen oly helyzetbe jutott, mint az igen dús beteg orvosaival, kik ennek életét szorgalmasan tartogatják s tatarozzák ugyan, de meggyógyítása eszük ágába sincs.

A jelen és alig mult évek s havak réme : a háboru.

Igen! a háboru kísértetként jár s jelentkezik Európaszerte.

Ez nyugtalanítja a békes és higgadt, — ez izgatja a nyugtalan kedélyeket.

Reményt öl, — vágyakat éleszt; — jele, hogy mint érintők : Európa szivtől agyig ideglázban szenved, s tetőtől talpig betegen sínlik.

És noha senki, — és noha semmi sem bir Európában oly általános népszerűséggel mint a béke, és noha a civilisatio elől, — s a „humanismus“ hátul öröködik mellette, a háboru mégis, — miként a krimi és olasz hadjárat alatt tapasztalók (igen gyöngéden fejezve ki magunkat), legkevésbbé sem volt s tán most sem lenne népszerűtlen.

Igaz ugyan : hogy a nemzetek s népek közti idegenkedés fagya, a gyűlölet mérge, a sötét hajdankor ezen rút pestise, a tudományok, a polgári műveltség s ezzel járó szelidülés, s az irodalom által nagy mértékben kiirtatván, mint máskor, jelenleg uszító szerül kevésbbé használhatók; de miután az angol és francia „diplomatak“ — szinte az angol és francia nemzet ujongó tetszésével : a nemzetiségek szabad fejlődését s illető kormányaiknak ugyan a nemzetek általi választhatását hódító jeligéül zászlóikra tűzték, — igen szeliden szólva : a háboru rémsége szétporlott; — sőt miként tapasztalók : Sardinia és Lombardia síkjairól mint várva várt s forrón ölelendő vendég Siciliába, innen mesés győzelmek között Nápolyba szállt diadalt ünnepeleendő.

És valóban Garibaldi csudaszertü — csak is, Európa betegsége által lehetővé vált bámulatos hadjáratának története egy új Homeroszt igényel, ki kisdéd seregének hőseit, mind

megsemmisíteni, senkinek, még az osztrák politikának sincs hatalmában.

Továbbá: fejtse meg az osztrák sajtó, miként történhetett az, hogy az utolsó olasz hadjárat alatt magában a német birodalomban kezdtek meg az ausztriától „separatismus“t s kilátásba helyezett reményeik ellenére; miért léptek Anglia, Porosz- és Oroszország mint frigyesek szinte a „separatismus“, a semlegesség — ausztriára nézve nemcsak meddő, de szinte káros terére?

Oldja fel az osztrák sajtó ama rejtvényt, miként s mi oknál fogva történhetett, hogy alig mult napjainkban míg a rokonfajú Poroszország is — kamarájába többségének helyeslése mellett — Ausztria érdekeinek védlésétől oly határozottan elidegentült?!?

Nem mi tehát, nem mi magyarok, hanem azonos fajú rokonaitok, a németek, s más frigyeseitek kezdtek ellene-tekben meg a separatismust.

És mi bizonyossá teszünk benneteket, hogy Magyarország küszöbén álló törvényhozása tettek által is visszautasítandja az ellenünk emelt s féltékenységték szülte, s csak is légből szőtt „separatismus“i vádaitokat.

A második b/. alatti vádra, vagyis arra, hogy mi Ausztria, mint keleti állam hivatásának ellenében vetélytársul akarunk föllépni, kevés mondanivalónk van.

Ugyanis:

Minthogy Ausztriának, mint keleti államnak hivatása, oly válságos állapotra jutott, hogy ugyanezen válság „consensusalitis“-ának sajtó érzetében saját bajainak közepette Magyarországnak Ausztriával az e téren leendő vetélykedés már csak azért sem juthat eszébe, mivel mi magyarok a bécsiektől eltanultuk: „dass dieses Geschäft uns viel zu viel, und unvergleichlich mehr kosten, als eintragen würde.“

A harmadik c/. alatti vádnak vagyis annak, hogy mi Pestet a birodalom fővárosává, azaz Bécsesé akarjuk átvál-

tenért ne felejtük el! hogy e roppant kérdés Európa területének nagyszerű átalakítását hordja titokteljes kebelében.

És ha e cél csakugyan voltakép létezik (mert legalább nagy mértékben valószínű), akkor mi magyarok imádott hazánk bel és kül érdekeivel együtt, e baj „consensualitas“-ától megszabadulni képesek nem leszünk.

Igaz ugyan, hogy e „Conjunctur“-ák fejlesztése Magyarország jelen hatáskörén kívül esik; — de éppen azért mindezek folytán :

Mi azon hitben élünk, hogy szerfölött nagy hibát követne el az, ki hazánk jelen zilált viszonyainak rendbehozatalánál mellőzné vagy szinte ignorálni akarná Európa bonyodalmaait; — ugy szinte nagyot botlana ellenben az is, ki csupán és egyedül Európa kuszált viszonyaira fektetné édes hazánk jelen bonyodalmaiból leendő kibontakozhatására utaló „combinatio“-it.

És éppen ezen okadatolt tekinteteknél fogva az illetők iránti határtalan tiszteletünk mellett sem helyeselhetjük azon irányt, mely az esztergami értekezlet alatt tartott némely beszédekből szembeszökőleg feltűnik: miszerint az 1848-ki törvények zászlója alatt : ugyan az 1848-ki 4-ik és 5-ik sarkalatos és választási törvényeink tüzetesen roszaltattak.

Az istenért, — hát: miként Európa jelenleg divatozó „diplomacia“-jában az eszköz és cél, — ugy nálunk is zagyváltan működjék?!?

Oh nem! ez nem lehet!!

Ám az 1848-ki törvények folytán sarkalatosan átalakult s népelemre fektetett alkotmányunk azon egyedüli erőnk, melynek birtokában s őszinte védlésében bátran elébe nézhetünk (ha jönniök kell), Európa kétes viszonyaiból reánk nehezülhető eseményeknek; — hisz igazságban igazsággal, — jogban joggal s a népben a néppel belül közérdekre fektetett békében hazánk javára működendők, — külről hozott hatások rázkódtatásaitól sem félhetünk.

E tért elhagyni, e bástyát földadni nemcsak bűn, de szinte veszélyes is lenne.

Legyenek tehát az 1848-ki törvények minden legkisebb utógondolat, legparányibb hátsó-szándok nélkül jellegként lobogóinkra annyival inkább őszinte hűséggel kitzítve, mivel válságos és jósszerű helyzetünkben a bizonytalanság „stentor“ hangon kiáltja :

„Nescitis enim neque diem neque horam“.

Fennebb állítók : hogy Európa beteg. Biz igen !

Ha Európa beteg nem volna, a jelen s alig mult időszak érzékeny s hatalmas érvágásait nemcsak el nem tűrte, de megkisértésüket is eltiltja vala. — —

Ha Európa beteg nem volna, az aldunai fejedelemségeket s más országokat, belre és külre egyaránt jótékony hatásu polgári állapotra segíti vala ; — a helyett, hogy mostani sok, majd minden oldalú elhagyatottságuk közepette : küláránykodások műhelyeivé válhatnak.

Ha Európa beteg nem volna, az annyiszor már megsértett, s állítólag európai béke és súlyegyen biztosítására rendelt „Bécsi Congressus“ határozatai miatt ismét és ismét uj harcokba vegyülnie nem kellene.

Ha Európa beteg nem volna, minden egyes országokból ép, egészséges elemeket lehetne a lelkesedés magasztos kisérétével minden veszély ellenében készen tartani, míg jelenleg mindentűtt baj van otthon — baj létezik oda kül.

Ha Európa beteg nem volna, az angol, spanyol, dán, orosz, porosz, belga stb., de még Cousa és a meggyilkolt Danillo semlegességének nyilvánítása sem járná ezer versioban Európa-szertei körutját.

A semlegesség, — ez Európának egyik legnagyobb baja, mely főleg az illető országok belerejének külhatás, s otthoni félszégesség általi „paralysálásá“-ban rejtődzik ; holott Európa a jelen kóranyag és kórállapot viszonyai között épen és egyedül csak a semlegesség megszüntetése által és után juthat a „crisis“, a válság, a javulás korszakára el.

Az 1830-ik évi események folytán, a semlegesség Euró-

pában már egyszer szerepelt, de ekkor (Quadruple alliance) alakjában fordulván elő, — volt neve, volt teste, a testben volt lélek, mely nem csak tiszteletre készített, hanem sikert is idézett elő; mig:

Jelenleg az európai „monstre neutralité“ alatt az ugynevezett („calculé des accidentés“), az eshetőségek számitása végtelen zavart, irány nélkülsége miatt pedig csak nyugtalan-ságot s kellemetlen fészkelődést okvetlenit.

És mi a hitben élünk: hogy e szegény, agg Európának — még az esetben is, ha egy szerencsés fordulat által egy felől a háboru, más részről a semlegesség tébolydájából békére vergődhetnék, — meggyül, még pedig saját gyermekeivel gyül meg a baja! mert:

Minden olyan keresztül át hiányos szervezettü államokban (tisztelet a kivételeknek), melyekben merev „Burocratia“ alatt egyenlőség polgári szabadság és alkotmány nélkül uralkodik; — igen! azon országokban a nyilvános államéletnek dicsvágyó, és csak fizetés, és csak előléptetés után törekedők sürgőhelyévé kell átváltoznia.

E szerény röpiratunk első soraiban Európa bűneit említettük; — minő bűnei vannak tehát Európának?

Régiak, — ismételvek, újak s a mi legkártékonyabb, szakadatlanul folytonosak Európa bűnei.

Azonban mivel a politikai bűnök tüzetes elsorolását s megvitatását igénytelen röpiratunk szük köre sem engedi, — és mivel Európa politikai bűneinek csopros halmazával oly szembeszökő tömörségben, mint az 1814—15-ki bécsi congressus határozataiban, sehol sem találkozhatni; annak okáért: mi csak ezeket és ezek közül is csak a legfőbbeket fogjuk a végett fölemlíteni, hogy jelszavunk: „per quod quis peccat, per idem punitur et idem“, mintegy kézzelfoghatólag igazoltassék.

Az 1814—15-ki bécsi congressus.

Legelső politikai bűne olynemű, mely ugy szólván minden hatalom közös vétke szokott lenni, t. i.

A hatalommali visszaélés volt.

Második bűne az vala, hogy a fejedelmek, míg a közös ellenségeli sikeres szembeszállásra a népek részvétele szükségeltetett, addig Európa-szerte köröző kiáltványaikban a nemzeti függetlenség és polgári szabadság ígéréttel édesgették a népeket zászlóik alá; midőn pedig az így lelkesült népek harcziás vitézsége által az ellenség legyőzetett — ugyanazon fejedelmek a bécsi congressusban mint diadalmasok összegyűlve — a nemzeti függetlenség- és polgári szabadságról nemcsak hogy elfelejtkeztek, — de az említett fejedelmi ígéretekre hivatkozó legparányibb mozzanatokat is erőszakosan elnémitandók, az illetőket bilincsekre fűzve, a népek jó hiszemét keserü csalodás fohászaira kárhoztatták.

És ez óta, ily eljárás mellett (miként tények igazolják), e fejedelmek egy, de egyetlen egy harcra sem voltak képesek a nemzeteket kellőleg fellelkesíteni; — sőt ha azon forradalmak számára figyeltünk, melyek az 1848-ki teljhatalmu bécsi congressus után ellentállhatatlanul kilttöttek, a legkétkedőbbek akaratlanul is kénytelenek lesznek meggyőződni arról, miszerint a fejedelmi ígéretek folytonos megszegése a legbékésebb türelem bizalmát is kockára lökvén — a népeket saját erejük megkisértésére szoritja.

Voltak századok, — oly annyira harcziás századok, hogy, ugy szólván, folytonos hadakban sinlödtek.

Volt az újabb korban 30-, volt 7-éves háboru is; de a történelem nem egy századot képes az emberiség eseményeiből olyant is kiszemelni, melyek alatt annyi (értstük egymást), annyi tisztán polgári háboru s forradalom nem fordult elő, — mint a mennyi a bécsi congressus óta keletkezett.

A bécsi congressus.

Harmadik büne az volt: hogy országokat és nemzeteket egymástól elszakított, — s országokat és nemzeteket egymással önkényesen összekötött a nélkül, hogy az illető nemzetek, nem mondjuk akarata, de bár csak természetes hajlamát legparányibb figyelmére méltatta volna.

És hogy az ily erőszakos elbánás ellentételei se hiányozzanak: míg az eleve megosztott Lengyelországból varsoói nagyfejedelemséget, — Krakkóból egy kiseded 36 □ mérföld területű „respublic“-át alakítva, mindkettőnek független felelős önkormányzást s polgári alkotmányt határozott, — addig: más országok és nemzetek függetlenségét s polgári alkotmányát (ad graecas calendas), azaz soha napjára halasztotta, vagy illető kormányaik kétes — és türelmet kinzó önkényére bizta.

Mily túlságos lehetett ezen eljárás az azon világhírű „Diplomatának“, kinek lelkiismerete (mint mondják, mi nem számítottuk meg) 14 különböző eskütételt is elbirt, s a ki nyelvét gondolatainak eltitkolására használta; igen! a világhírű Talleyrand-nak 1814-ik évi december 14-én kelt meleg és hathatós jegyzékéből kitetszik; mely így szól:

„Ce dechirement de pays et cette incorporation arbitraire présupposeraient que la confiscation, bannie par les peuples civilisés de leur code, serait au dixneu vième siecle permise en politique, et alors moins affreuse que la confiscation d'une simple cabane; que les peuples peuvent être mis au rang du betail d'une métairie; que la souveraineté est acquise ou perdue par le simple fait de la conquête; que les nations de l'Europe n'ont pas plus de lien entre elles, que les insulaires de l'Océan Pacifique, qu'elles ne vivent que d'après les lois de la nature, et qu'il n'ya point de droit public, que les précédents de trois siècles ne font point loi, en un mot, que tout est permis au plus fort“.

Mennyi nyomort, inséget, mily határtalan szenvedéseket, mennyi forradalmat, mennyi barbár önkényt, elnyomást

mily iszonyu vérengzést szültek a bécsi congressus említett főbúnei Európában, azt a szenvedő emberiség keserű könyvek között látta, és az Isten, az irgalom hatalmas istene pedig el nem felejthette.

De nézzük a bécsi s vizsgáljuk az ezután keletkezett nevezetes congressusok eredményeit, hogy üdvözítsük isteni tana :

„A jónak jutalmazása, a rossznak büntetése igazoltassék.“

E század congressusai által kitűzött czélok s határozatok, legtávolabbról sem dicsekedhetnek várt siker- s ohajtott eredményekkel.

A már fönnebb érintett bécsi congressus, mely 1814-ik évi novb. 1-ső napján megnyitott, 1815-ik esztendő jun. 10-én végződött, minden eddig tartott congressusokat méltósága, fénye s teendői nagyszertű fontosságánál fogva meghaladott; sőt tekintve a győztes és nagyhatalmu fejedelmek személyes jelenlétük által öregbitett tekintélyét, az összesereglett legünnepeltebb „diplomata“-k képességét, nem csoda, hogy az akkori nyilvános sajtó tanúsága szerint, Európa, igen, egész Európa, nemcsak állandó, de szinte örökös békéről álmadozott.

És mi történt?

Ugyanezen bécsi congressust, mint Európa békitőjét, tanácskozásainak közepette egy váratlan esemény: az Elbai fogoly megillanása hevenyten szétosztatván a magas fejedelmeket, egy rögtöni és nagy hadjáratra kényszeríté.

Ujra kiütött tehát, még pedig ugyane hatalmas congressus alatt ütött ki a háboru.

De haladjunk a történetek ösvényén „ut facta loquantur.“

A bécsi congressus 121. §-inak tartalmas ezzel összekötött czélja szembeszökőleg: az európai államok sulyegyene, az állandó béke és a „Legitimitás“ sértetlenségének biztosítására volt irányozva.

És ime, a bécsi congressus szabta territorialis határokra

vagyis az általa szabályozott állam-hatalmak sulyegyenére, jelenleg Európa számos térein ma már ráismerni sem lehetett.

Különös az is, hogy a bécsi congressus, mint a Legitimitás sérthetlenségének hatalmas őre, Svédhon- és Norvégiában ez elvet mellőzve, az új dynastiát nemcsak nem bántotta, sőt vele együtt tanácskozott is. És ime! ugyan e két egyesült ország az, mely alkotmányos institutioi alatt valamint bel háborús, ugy külső háborútól is menten 1815-ik évtől egész Európában egyedül egy maig is az uralkodás „illegitimitas“-ának daczára, szakadatlanul élvezi a béke jótékony áldásait.

Mind ezeken kívül még különösebb az, hogy a francziák mostani császára, az említett „Congressus“ nyomán keletkezett szerződések újabbí átvizsgálását (revision) fennhangon sürgeti.

De tán az állandó béke biztosítása körül dúsabb sikerrel működött a bécsi „congressus“?

Oh épen nem! teljességgel nem!!

Hisz az 1814—15-ki bécsi congressus után több országokban majd együtt, majd egymást föl váltva keletkezett nyugtalanságok föltételezték (1818—20—21—22-ikben) az aacheni, troppai, laibachi s veronai congressusokat, miket vagy nyomon kísértek, vagy utánuk következtek a spanyolországi, a portugali, a nápolyi, a piemonti, az Ypsilanthi-féle, moldovai és görögországi forradalmak, s ezek elleni hadjáratok.

Hét év alatt tehát, vagyis 1815-től 1822-ig az európai béke fenntartása végett öt „congressus“ tartatott, és mellette, alatta és utána háromszor annyinál több forradalom és háboru keletkezett.

Megadózott tehát, még pedig keservesen megadózott Európa elkövetett büneiért!!!

A bécsi és osztrák sajtó.

Hogy a bécsi sajtó — Bécs, — hogy az osztrák sajtó Ausztria érdekét legyezi, ezt minden gondolkozó ember, ki

orránál tovább lát, igen természetesnek vallja; mi magyarok pedig méltányosnak is találjuk.

Mi nem is azon csodálkozunk, hogy a nevezett sajtó „pro aris et focis“ működik; nem, legtávolabbról sem! hanem azon kell akarva s nem akarva bámulnunk, miképen az osztrák érdek védelmét, többnyire Bécs előnyeivel azonosítva, a birodalom más részeinek nem csak rovására; de szinte ezek érdekével azokat, mint elleneseket tekinti.

Azon csodálkozunk, hogy az osztrák sajtó fülbesugások, és képzelt vádakhoz folyamodó, kiválva minket magyarokat olynemű czélok hajhászásával gyanusít, melyek, ha csakugyan léteznének, a birodalom növekedő gyöngülését tanusítanák; miről külföldön amugy is tán kelletlenül, s a valónál sokkal nagyobb s károsb hiedelmek szárnyalnak, sem hogy a bécsi sajtónak ugyanezekre irányzott utalása, Európában üdvös hatást gyakorolhatna.

Nem jó az ördögöt falra mázolni, hisz sokszor váratlanul maga is eljő.

Főleg pedig azon csodálkozunk, miszerint Bécsből külre is hatandók: a német sajtó, különösen az „Augsb. Allg.“ néni ke által oly ferde badarságokat esacsogtatnak szerteszt ellenünk, hogy fölöttük fontoskodó semmiségük, kisszert tudalékosságuk miatt röhögve kaczagni kellene, ha az összes birodalom közérdekei — kötanyagának az ily izgatások kesertisége általi koczkáztatása fölött, — különösen jelen válóságos korszakban könyezni nem kénytelenítettének.

Vádló — a vádlottnak barátja nem lehet.

Különösen pedig az állampolitika amugy is sikamló tere — a vádló — leginkább azzal keseríti, azzal idegeníti el magától a vádlottakat, ha ezek ártatlanságuk öntudatában kártékony „insinuatio“-k által folytonosan zaklattatnak.

„Hand ans Herz“, miként a német mondja:

Legyünk igazságosak!!!

Isten s egész Európa előtt hivatkozunk az összes osztrák értelmiség belátása s igazságszeretetére!

A legutóbbi 11 évek alatt nem teljhatalommal uralko-

dott- s parancsolt-e Ausztria száznyolczvanezer fejtű „birocratiá“-jával ép úgy Magyarország, mint az örökös tartományok fölött.

Alkotmányunk eltörlését s más iszonyatos szenvedéseink keserű emlékét szívtünkbe fojtók, s föl sem említve kérdezzük :

Nem fizette-e Magyarország szintugy mint Ausztria, az önkényesen kivetett adó nemeinek millióit?

Tudjátok-e? vagy ha nem tudátok, mi saját okmányaitok által képesek vagyunk bebizonyítani, hogy Magyarország az utolsó tizenegy év alatt, tizenkétszernél több adót fizetett, sem mint azok előtt; s e tény folytán :

Nem tagadhatjátok, hogy Ausztria magyarországi jövedelme csak az egyenes adó útján tizenkétszer nagyobbodott.

És mivé lön az általatok, s hova semmistült az általunk fizetett milliók roppant összege?

Nem nőtt, nem szaporodott-e mind e mellett óriási arányban az államadósság? melyet „Eynathen“-eitek, s más öngyilkossá vált hűtlen kezelők is szaporítottak.

Nem jutott-e eladás útján az államvasut-vonalainak legtetemesebb része a birodalommal ellenséges lábbon álló nemzet, vagyis francia egyének kezére.

A birodalom pénzereje : a bécsi nemzeti „Bankvalutá“-nak értéke nem pusztított-e három-ötödeig el?

Nem adtunk, nem állítottunk-e annyi katonát, a mennyit követeltek? holott e teher reánk sokkal súlyosban nehezedik, sem mint az örökös tartományokra; mivel a mi népességünk aránylag gyércbb levén, a katonaállítás által vesztett munkáskezdek nélkülözése, ugyszólván : csakis földmivelő hazánkban szerfölött érzékeny hiányt idéz elő.

És mi az osztrák birodalom legmagasztosabb és elősorolt érdekeinek szétziláltsága ellenében borzadunk, ha tán ő felségének az ifju Caesarnak eszébe jutna (mint Rómában történt) méltán fölkiáltani : „Varre! Varre! redde mihi legiones meas!“ — igen! mi e lehetőséggel szemben annyival inkább elszörnyedtünk, mivel a birodalom kormányát vezető

államférfiakat nem csak a „legiók“ és számtalan millióra menő államkincsek számadása, de szinte a birodalom egyik legdrágább s legszebb gyöngyének : Lombardiának elvesztése is terheli.

És mi magyarok a birodalom jelen viszonyai közepette, Istenre, emberre és az osztrák összes értelmiség józanságára hivatkozva azt kérdezzük, hogy a birodalom érdekeinek az utolsó 11 évек alatt történt ily roppant súlyosztéséhez járultunk, vagyis inkább járulhattunk-e? — Nem! és ismét nemet kell mondanunk.

Miért is ezen kormányrendszer említett eredményei remekének dicsősége is egyedül az osztrákokat illeti „quin tamen mirari, aut invideri possint.“

Ezek szerint mi nem eshettünk a koszorús német költő ezen szavai :

„Das Leben ist der Güter Höchstes nicht,
Doch der Übeln Grösstes ist die Schuld.“

méltó szigora alá.

Mi tehát : mi magyarok a birodalom érdekét máglyára nem vittük, nem vihettük, de vinni sem akarjuk, mivel amugy is azt kelle untig tapasztalnunk, hogy épen azok, kik az érdekeket máglyára czipelik, szitott tüze mellett még kényelmesen melegesznek is.

És mégis oly igaz, mint Isten a mennyben! hogyha a birodalom 1848-ik év előtt jutott volna jelen válságos állapotára, az osztrák sajtó kivétel nélkül, egy perezenetig sem késik vala, e siralmas eredmények okait, egyik kedvelt szójárásával : „Ungarns Sonderstellung“-jának tulajdonítani.

De lássuk az osztrák sajtó ellenünk emelt részletes vádjait :

a) azzal vádol a bécsi és osztrák sajtó, hogy mi elszakadást „Separatismust“ tervezünk ;

b) hogy mi Ausztriának — mint keleti államhivatásának ellenében vetélytársul akarunk föllépni;

c) hogy mi Pestet a birodalom fővárosává, azaz Bécsé akarjuk tenni;

d) hogy mi Ausztria szerepére vágyódók, a birodalom sokfajú népei „Hegemonia“-ját kezünkre s birtokunkba akarjuk terelni; s végre

e) hogy mi a dunai tartományok vezényletére áhítózunk.

Voilà les accusations nettement posées.

Ime : a tisztán fogalmazott vádak.

Vizsgáljuk meg egyuttal, valjon alaposok-e? valjon nem pusztá hevenyészett szüleményei-e? — Azon tények, melyeket az osztrákok maguk folytonosan, de „ut praesentia imperii vulnera docent“ fonákul gyakorolnak, s minden követkevéseikhez igényt követelnek; igen! azon tények mi ellenünk mint bűnök vádoltatnak.

És ezen annyiszor ismételt és harsogva kikürtölt vádak oly csillámlók, hogy ha a magyarok teljeskoru politikai érettsége (melynek valódi ikertestvére, nemzeti kormányzás által izmosítva, Európában csak britt földön található), az ügyek és tárgyak lényegétől — ezek álfényét elválasztani s józanul megkülönböztetni nem tudná; — ingertül szolgálhatnának, az említett vádak valóításának megkísértésére.

Bizony-bizony mondom nektek, mert a bölcs Salamon mondta : hogy „az emberek élete s halála sokszor nyelvük-höz van kötve.“ Miért is :

„Rumina! et meminere eorum quae dixeris.“

Azonban mi magyarok az említett vádak tiszta lelkiismerettel visszautasítjuk.

Visszautasítjuk pedig eleve is teljes átalánosságukban azért, mivel :

Nyitott szemmel sirva láttuk, miként az osztrák kormányrendszer alatt, a „de facto“ általa gyakorlott s ellenünk elsorolt vádak kezelése a/ a „Separatismus“ bevallott lehetőségét, b/ Ausztria keleti államhivatását is koczkára lökte.

Mi aggódva, mi némán és szenvedőleg néztük, — Eu-

rópa pedig lesve szemléli, hogy ugyanazon osztrák kormányrendszer alatt c/. a birodalom sok faju népei „Hegemonia“-jának germanizáló vezénylete, Bécestől kezdve az utolsó falu árva viskoját is a fajok általános elégtelenség fészkévé változtatta.

Ilynemű kísérletektől, minden felsőbbbségi csillámok mellett is, politikai érettségünk tiltja el s őrzi meg a magyar nemzetet.

Még néhány szót általánosságban :

Mutasson az osztrák sajtó, a magyar országgyűlések összes iratai közül, egy, de csak egyetlen egy önálló s kezdeményes okmányt is elő, mely által az említett vádak gyanuját igazolhatná.

Nem lehet!

Mutasson az osztrák sajtó nevezetes és ünnepeelt államférfiaink műveiből, egy, de csak egyetlen egy iratot! Idézzon a magyar időszakai sajtó rovataiból egy, de csak egyetlen egy eltévedt árva cikkkecskét, mely ama vádakat Magyarország czélul kitzűzött teendői közé sorolta volna!

Nem lehet!

Míg mi e vádak ellenében, régi országgyűléseink és megyei tanácskozásaink irott és hiteles okmányaival képesek vagyunk bizonyítani, hogy az örökös tartományok vagy is Ausztria számára adandó polgári alkotmányért legfelsőbb helyre nem egyszer folyamodtunk; — s e kérvényeink megtagadása okvetlenítette egy felől sarkalatos törvényeinkben többször előforduló eme szavakat is: „ne ad normam aliarum haereditariorum provinciarum patentalibus gubernemur.“

Kőért tehát kenyeret kértünk Ausztria számára.

De nézzük e vádakat sorjában és tüzetesen:

A „*S e p a r a t i s m u s*.“

A forradalommal együtt majd azonos természetűknél fogva nem önálló elemek.

Egyik sem ok. — Mindkettő csak okozat.
Mint az időjárás viharait s orkánait józanul senki sem óhajthatja, és mégis el-eljönnek; épen úgy (ha okok által fölföltételeztetnek) a „separatismus“-t és forradalmat sem lehet még erőszakos háttérbe szoríttatásuk által sem meggátolni.

Észak-Amerika Angliától, Belgium Németalföldtől, a kisded Görögország a félholdtól, minden véres kényszerek dacára elszakadt, s legujabb időkben:

A nápolyi és sicilai királyságok jósszerű s úgy szólván mesés módon Sardiniához csatlakoztak; avagy:

Van-e egy ember, józan ember széles a világon? ki ön magával, annál kevesbbé másokkal elhitethetné: hogy Garibaldinak ritka személyes vitézsége, hadtani roppant készült-sége s példátlan népszerűsége mellett, segédeszközei s vitéz csapata tiszszerezett összegével is sikerülhetett volna Angliában vagy bármily más hazai és nemzeti közérdekek kiegyenlítése által kormányzott országokban hasonló eredményeket elővarázsolni? következésképen:

Magában Nápoly-, magában Siciliában készen volt azon anyag, melyből Garibaldi saját dicsőségének s majdnem hihetetlen sikerének fényfedte szobrát, — a történelemnek hagyományozandó — kifaraghatta.

E szerint Garibaldi nem volt az események teremtője, hanem azok világhírű hőse lön.

És legyenek az osztrák, és minden más, csupán és folytonosan és minden körülmények között csak merev hagyományos politikát követő államférfiak meggyőződve: hogy semmi, de épen semmi sincs az államokban, a Garibaldi-féle mesés jeletetek lehetőségének előkészítésére oly annyira kiképezett valami, mint épen ezen népellenes, ma alkotmányos s holnap ismét önkényes politika. *)

Nincs tehát, uraim! nincs fatum, mert van Isten; de az okok és okozatok természetes láncolatát széttépni, s azok közötti összefüggést megtörni, s elmaradhatlan eredményeiket

*) Ezen hagyományos politikáról alább tüzetesebben értekezendünk.

„Justa est vocis Principum autoritas siquod populis prohibent, —
sibi licere non patiantur.“

Isidorus.

Az európai viszonyok hatása.

„Per quod quis peccat, per
idem punitur et idem.“

Naponkint látjuk s az események kényszeréből fejlődő viszonyok naponkint igazolják, hogy Európát saját bűne veri egyaránt.

Elkövetett bűnei hajszálnyit sem tágitanak mellőle.

Sorjában jő, — s egymásután érkezik a bűnhődés!

Északtól délre, — keletről nyugatig hat a vessző, melyet sértett igazság nevében a közvélemény s az események hatalma feje fölött fenyegetve suhogtat.

És jönni fog, — mert jönnie kell a történeendők ama rohamának is, — mely minél tovább késik, annyival inkább kifogyván a béketűrés s engesztelődés jóhiszeméből, — vagy : az elhagyatottság tétlen inségét, vagy : rendkívüli erőfeszítésének árjait fogja Európára fölzúditani.

Igy támad, így okvetlenítettik ama erős frigy is, melyet a közszerencsétlenség — a szerencsétlenekkel kötni szokott, — s melyet a latin költő e szavakban :

„Una salus victis, nullam sperare salutem“
oly találóan kifejez.

Ezen kívül Európa még beteg is! — pedig nagyon beteg, — s szerte egész testalkatában majd minden idege nyalyát jellegez elannyira : hogy az általános európai „consen-

toztatni; megczáfolása szinte csekély, vagy ugy szólván semmi erőfeszítésbe sem kerül.

Hogy mi magyarok, kedves és szeretett, valamint geographiai helyzeténél fogva már (pittoresque) festői szépségű Buda-Pestnek sorsát szűrünkön hordozók, annak fölvirágzását is ohajtjuk — igen természetes.

De hogy mi Budapestünket Nápoly, Páris, Szt.-Pétervár és annál kevesebb Bécsféle nagy várossá átváltoztatni akarnók, oly tova esik tapasztaláson okult politikai érettségünköt, mint Makó, vagy ha jobban tetszik, mint Fttnfhausen Jeruzsalemöt.

Ne aggódjanak tehát az osztrák „publicisták“, söt legyenek meggyözödvé, hogy ama roppant nagyságu, álfényben uszó s az illető országok vezetékével meggazdagult fővárosoknak rendkivüli és kivételes helyzetünkhez tapadt saját hátrányaikon kívül előbb utóbb, de elmaradhatatlanul eljönnek keservei is.

És épen ezen legkevesebb sem irigyelhető kilátás folytán szeretett fővárosunkat Nápoly „lazzaroni“ai, Páris vulkánai, Sz.-Pétervár testi-lelki dermettsége s Bécs roppant adóságainak kitenni nem ohajtjuk.

Amugy is: az ily nagyszertü és politikai szempontból semmi, de épen semmi által sem helyeselhető városoknak csak: „per panem et circenses et per alia diversi generis allotria“ kezelt határozását Budapestünkre átültetni maga a magyar nemzeti jellem ismert komolysága sem engedi. E nemzeti magyar komolyság pedig már az által is igazolja magát, hogy míg Bécsben azon ugynevezett „Spektakel“ darabok egymásután kétszázszor is ujongva fogadtatnak, addig Budapesten közülök a legsükerültebbek egész éven át ötször, hatszor is alig adhatok.

Ismételjük tehát: ne féljen az osztrák sajtó, s egy perczenetig se aggódjanak az osztrák „publicistá“-k; ám mi magyarok soha, de soha sem fogunk azért egy batkát, annál kevésbbé egy bakát sem áldozni, hogy kedves Budapestünket Bécsesé, (értsük egymást) Bécsesé (so es ist) átváltoztassuk.

Tán föltűnt, hogy a rendkívüli nagy városok borús jövődjének fölemlítésénél Londont, mint a világ legnagyobb városát nem idéztük. Ezt akarva és szándokosan cselekedtük; mivel egész Európában egy ország, egy birodalom sem létezik; melyben annyi nagy és helyiség tekintetéből oly szerencsésen elosztott város találatnék, mint britt földön, következésképen a nagy városok előnyei s hátrányaik hatása a vidékek között megosztva tűrhetőbbé lesz; noha London is már tetemesen nyügi s egész Anglia nem kis mértékben sajogja: főleg nagy városai túlzónló népessége föltételezte s ugynevezett „Armen-tax“-át.

Mi magyarok tehát Budapest iránti hő szeretetünk mellett is szinte azt ohajtjuk, hogy Debreczen, Kolozsvár, Pozsony, Kassa, Temesvár, Zágráb, Győr, Eszék, Fejérvár, Ujvidék, Pécs stb. tartományi városaink az ország javára s illető vidékeik előnyére mindinkább gyarapodjanak a nélkül, hogy Budapestünk, szeretett fővárosunk különösen ápolandó fölvi-rágzása más városaink, s tán az egész ország életerőjét vagy magába szívja, vagy föleméssze?!

A negyedik d/ alatti azon vád is, miszerint mi Ausztria szerepére vágyódók, a birodalom sok faju népeinek „hegemonia“-jat birtokunkba terelni akarnók, oly alaptalan, mint a többi; ezért kevés okadatolás is elég leend ez állításunk bebizonyítására.

Hogy mi magyarok igen hamar készek vagyunk más lábából kihúzni a tüskét: az történetünk legutolsó háromszáz éve alatt irott minden lapján szembetűnő; de:

Arra senki sines erkölcsileg följogositva, hogy oly kábáknak tartson, miszerint önkezüleg saját ép tagjainkba önmagunk szurdaljuk a töviseket.

A „pescar nell' torbido“ pedig soha sem volt szerepünk.

Mi Ausztria szerepére nem is vágyódunk. Hisz mindennapi imádságunk egyik fohásza az:

„Uram ne vigy minket a kísértetbe, de megszabadíts a gonosztól.“

Tartsa meg tehát, sértetlenül tartsa meg Ausztria „a bi-

rodalom sok faju népeinek“ elannyira drága „hegemonia“-ját, hogy az ember nem tudja : valjon azon irgalmatlan béke, melyben jelenleg a birodalom szemlátomást sinlik, vagy az annyira féltett „hegemonia“-e azon kincs? melynek megőrzésére hat—hétszáz ezer katona szükségeltetik.

Ezek után pedig különös dolog volna, ha a legközelebbi vádasként alól politikai józanságunk által menekülve, az:

Ötödik e/. alattira vagyis arra, hogy mi az aldunai tartományok vezényletét áhitozzuk, okot szolgáltatnánk.

Ez annyit tenne: mint gödörből verembe csúszni, annyit tenne: mint egyik marokkal a parázsat a másikba rakni; mert:

Ha az aldunai, ha a havasalföldi tartományok tudnák, miszerint Ausztria tőlünk magyaroktól félti a fölöttüki vezényletet, tüstént tekintélyes küldöttségekkel Bécsbe járulnának, hogy a magyaroktól, kik különben velök egy szót sem váltottak, megmentessenek.

Kikertülne tőlük az is, hogy az ausztriai bankjegyek, mint ezüst- s aranynál kényelmesebb forgópénz, náluk is behozandó áldásaiért esedeznének, kivált ha az ezüst s arany valódi értéke mellett — nem csillogna is.

Hisz az arany és ezüst, és a bécsi banknoták között más különbség ugy sem létezik, minthogy a bécsi banknoták legparányibb fénynyel sem dicsekedhetvén, az arany s ezüst pedig már messziről is fénylik.

A szerbek, a szerb-vajdaság s a horvát-bánság sorsára, — Cousa souzerain-sége alatti oláhok pedig szinte valami osztrák tisztviselők ügyeiket németül vezessék, más részről pedig hogy gyermekeik szinte osztrák tanárok által mielőbb németül taníttassanak.

Hogy a bosnyákok és moldvák miért fognak könyörögni? azt mi nem tudjuk; arról azonban egy kis futó híresekét elcsiptünk, miszerint az osztrák méregdrága vezényletet hírből ismerve, eleve arról tanácskoznak: valjon annak drágasága

lesz-e mérgesebb, vagy mérge drágább államviszonyaikra nézve?

Mivel pedig Európában, a törököt kivéve, nincs nemzet, mely a szerbek, bosnyákok, moldvák és oláhoknál kevesebbet dohányoznék; — és mivel „exadio gentis“ a török dohányt is engesztelhetlenül gyűlölik, alig várják, hogy az osztrák trafik-féle páczolt s kénelt illatos jó dohányon a pipázásra is rákaphassanak.

Az említett nemzetek végre valamennyien összevéve nyakra-főre csak azért serénykednek, hogy az osztrák törvényhozásba mielőbb bejuthatván, a több ezer millióra menő osztrák adósság részeséivé avattatva, a sok adósság nagyurias tekintélyével dicsekedhessenek — —

De szóljunk komolyan.

Nem az a jó, vagy inkább a „diplomacia“-nak profán szavával élve, nem az a hasznos politika, mely minden áron hódít, mely „per fas et nefas“ erőtetű céljait.

Ez erőszak, hadjárás, vagy ostromállapot és nem politika.

Mi magyarok a hitben élünk, hogy csak az a jó, az a hasznos politika, mely a körülmények kínálkozó előnyeit védelme- s kedvezése alá helyezendő, az összeütközést külről és belről szorgos gonddal kerüli, mely nem azután kapkod, a mi pillanatnyi, mulékony, hanem tartós, és pedig hazai előnyöket ígér, — mely álhír, álfény, álhatalom, álbefolyásért otthonos érdekeit nem kockáztatja.

Igen! szerintünk csak az a jó, üdvös és valódi hasznos politika, mely a tapasztalás, e nagy mester nyitott szemével nézi, őrzi és kíséri az országok, országlások és nemzetek viszonyaiból kibontakozó fejleményeket.

Az a jó politika, mely kétes vállalatokért az ország kincsének egy batkáját, s hadi erejének egy bakáját sem veszélyezteti.

Csak az a jó politika, mely otthonn érdekegység által kormányozva, belől erős lévén, külre hatandó gyenge nem lehet.

Az a jó, csak az czélszerü s nagy ügyek vezetése s kitelére alkalmas politika, mely ármánnyal sem, erővel sem köt, sem füz össze idegen, s nem szaggatja, nem tépi szét a rokon elemeket.

Különben csak zavart, csak chaost idézend elő, hol mint Ovid mondja:

Frigida pugnabunt calidis humentia siccis,
Mollia cum duris sine pondere habentia pondus.

Ezen kívül tartományok vezényletére, mint Ausztria tanusítja, fegyver is szükséges, mi magyarok pedig elannyira fegyvertelenek vagyunk, hogy keseregre átélt legutolsó évek alatti ostromállapot ismétlésének is, szenvedő türelemmel nézünk elibe; mert:

Jogban joggal, igazságban igazsággal és törvényesen küzdve, az Isten szeme viraszt, a mindenható kegye örködik fölöttünk.

Wenn die Noth am grössten, ist Gott und die Hülfe am nächsten.

Ezek szerint, ily elvek s ily nézetek, (bátran mondhatjuk,) ily országos meggyőződés nyilvánítása ellenében, az utolsó vád is elenyészik.

Vannak az osztrák sajtó és „publicistá“-nak ezenkívül más követelései is.

Az egyik:

„Hogy Magyarország az 1849-ik évi april 14-ki határozata által önmaga széttépvén a „pragmatica sanctio“-t, ez e tény folytán teljesen megsemmisült.“

A másik:

„Hogy Ausztria az 1849-ki hadjárat alatt fegyver ellenében fegyverrel Magyarországot meghódítván, az így keletkezett „tabula rasa“ folytán, Ausztriának teljes joga van Magyarországgal: a piacere elbánhatni.“

Ezek az osztrák sajtó, ezek az osztrák „publicistá“-k követelései.

Igyekezzünk azok valódi értékével megismerkedni:

Ha az osztrák sajtó (melynek a tévedések utbaigazítása feladatának egyik legnemesebb teendője volna), — ha az osztrák „publicistá“-k szinte a sajtó útján államéletbe vágó ily fontos és végetlen horderejű kérdések megoldását a fennebbi elvekre alapítják, akkor mi a közerkölcsiségre nézve kártékony hatásu eme tanoknak egyszerűen hátat fordítanánk, hogy ha a felsőbb körökben vallott ezen dülő elvek folytán az osztrák tanodákban jogtudomány s jog-philosophia siralmas állapotá fölélt elszörnvedni nem kellene.

Nem, ez nem lehet!!

Hisz mi magunk ismertnk s tisztelünk is több oly jeles osztrák jogtudósokat, kik az említett elveket tudományukkal sem, erkölcsiségükkel sem, — de az állam érdekével sem tudván kiegyeztetni, azokat szinte elkárhoztatni is hajlandók.

Ezen elvek annyira botrányosak s az államok kötelmeire nézve annyira veszélyesek, hogy azok a világszerte legfeketébb s legrútább hirben álló Sarpi Pál (consultor di stato) Velencez rendes és hivatalos tanácsadójának, a czélok elérésére majd mindent szabadnak hirdető elvei s oktatásai között sem fordulnak elő!!! hisz maga Sarpi Pál, mint (tán az egész világon) leglelkiismeretlenebb „consultor“ is határozottan azt tanítja: a fejedelem szava, ígérete és kötelesséinek sértetlenül, minden körülményekben s minden áron szentnek kell maradni.

Az idézett munka czimei: „Opinione del padre Paolo Servita, consultor di stato, in qual médo debba governarsi la republica Veneziana, internamente e esternamente, per aver perpetuo dominio“ etc. etc.

Istenem, istenem! miként lehet az, hogy az osztrák sajtó és az osztrák „publicistá“-k, mind ezek daczára a „pragmatica sanctio“ megsemmisítését jogszeretnek állítják.

Szerencsére ő cs. flge, a birodalom császárja mult évi octob. 20-dikán kiadott legkegyelmesebb „diplomá“-ja s fejedelmi ígérete szerint, a multnak siralmas emlékeit eltörörlendő, a „pragmatica sanctio“ érvényét Magyarország előnye s az összes birodalom javára kegyelmesen elismerte.

Ne mossátok tehát uraim a szerecsent, ne szépítsétek a rutat, habár hasznos volna is!

A mi pedig magát a meghódítást, s ebből Ausztria számára igényelt jogot illeti, ez egy felől nem való, más részről merőben alaptalan is.

Lássuk:

Magyarország: 1849-ik évben történt Ausztria általi meghódításának czáfolata csak néhány szót igényel.

Hogy az említett meghódítás Ausztria által véghez vitetett légyen; azt velünk magyarokkal együtt kétszázezer orosz egész Európa szeme láttára, füle hallatára tagadja.

Ezen (ha történt) közös meghódításból eredhető jog, melyet az osztrák sajtó és az osztrák „publicistá“-k Magyarország ellenében követelnek, sokkal veszélyesebb lenne Ausztriára, mint Magyarországra nézve; hisz a meghódítás érdeme és küzdelme közös lévén, az abból támadható előnyök ép úgy és csak is úgy és annyira illetik az oroszokat, mint Ausztriát.

Az istenért, ne tovább!

Avagy elfelejtette talán az osztrák sajtó, hogy a meghódítás folytán az osztrák „publicistá“-k által követelt jog logikája, Toscana, Modena és Parma fölött Sardinia jogos birtoka elismeréséhez tereli őket, minthogy Sardinia, Toscana, Modena, Parma, egymás irányában független államok lévén, közöttük a viszonyos meghódítás ténye („factum“-a) nemcsak képzelhető, de lehetséges is; míg ellenben Ausztria és Magyarország között a meghódítást fejedelmi egység alatti létezésük valóságos politikai „non sens“-e bélyegzi.

Hála istennek! Ausztria felséges császárijának nincs is szüksege Magyarország meghódítására.

Magyarország hódolata ép úgy, mint önállósága és kormányzati rendszere a „pragmatica sanctio“ által van lekötvé.

Ez ama szent frigy, mely Ausztria és Magyarország között létezik.

Es ha szabad a világ megváltója, a keresztény vallás szerzője, Üdvöztünk szent szavait világi ügyekre alkalmazni, akkor az egész világ előtt, igazságunkban bizva, a „pragmatica sanctio“-ról bátran elharsogtathatjuk, hogy egyedül csak

„Super hanc legem aedificabis patriam tuam, et nec portae inferi pracralebunt adversus eam.“

Az osztrák sajtó és osztrák publicisták említett elveinek, a meghódításra vonatkozó helytelensége, és saját okadatolá-
sunk igazolására egy kis történetecskét kell fölidéznünk!

Vala pedig Bécsben, hol ez adomát veltünk együtt bizonyosan mások is hallották:

„Midőn az 1849-iki magyar hadjárat után herczeg Gortschakoff legelső udvarlásakor a minden oroszok czárjánál megjelent, hivatalos közlései után czár ő felsége így szólt: örülök, hogy vitéz seregeim Magyarországból ismét friss babérral tértek hazájukba vissza. Igen! monda Gortschakoff: e győzelmes hadjárat Oroszország tekintélyét öregbitendi ugyan, de félek, hogy Európa elkövetett hibáinkat is észre-veendi. Micsoda hibákat követtünk el? ki vele, parancsolá a czár. Erre herczeg Gortschakoff így felelt: az egyik hiba (Constantinápoly iránti terveink ellenében) az volt, hogy seregeinket felséged Magyarországba küldte, s a másik, hogy felséged azokat Magyarországból visszaparancsolta.

Mi ez adoma valóságáról nem kezeskedhetünk, de anynyi világos, hogy az osztrák „publicistá“-k eleget tanulhatnak belőle, mert ez adomában a szándok „eben so wahr, wie auch klar“ ki van mondva.

Bocsánatot kértünk: hogy a fölállított sorozatot eltéveszt-
vén, e helyen arról kell értekezni, miről már előbb kellett volna szólni.

Ugyanis:

Az osztrák sajtó és az osztrák „publicistá“-k állításait fennebb elősorolván, először is arra utaltunk, miszerint ők azt

rend s közlegűltség érzületét izgató osztrák politika ellen, — s hazánk alkotmányos jogainak védelmére van e jelen szerény munka irányozva; — épen ez irány szentségének érdekében a nyájas olvasó becses figyelmét — és e szerény munka hiányainak szigor-talan elnézését tolakodás nélkül kérheti, — tán vár-hatja is a

Kaposvárt máj. 1-ső napján 1861.

Szerző.

Folyóirat a 24. lapján.

megannyi Achilles-Ajax, Uliszesz és Hectorait olymposz csillagai közé énekelje.

Kitüzött tárgyunkkal legtávolabbról sem ellenes ezen közbevetés után, mi jelenleg csak azon viszonyokat óhajtjuk mások, ügyesebb „intuitio“-ja elébe idézni, melyek Európa kétes mostanának küzd-terén fejlődök, — mireánk magyarokra, vagyis hazánk jelen válságos korszakára megjelenve is, elmaradva is elkerülhetetlenül hatást fognak gyakorolni.

A történelem azt tanítja, hogy egy hatalomnak soha sem volt, soha sem leend, s józanul nem is lehet csupán és egyedül az a célja, miszerint egy másik kiválva vele határos hatalom erősbbe s hatalmasabbá tétessék.

Ily tények ha előfordulnak is, más célokra: csak eszközül használatnak; — miként Franciaország Észak-Amerika erősbülését s függetlenné alakulását Anglia ellen; miként Belgium önállóságát az angol és francia politika Hollandia ellen segítette; miként ezt ugyan az angol és francia hatás — jelenleg Olaszország nagygyá s hatalmassá tételével Ausztria ellenében cselekszi.

Ezekből szabatosan következik, hogy az ilynemű csin teljes működések ellenében, kiválva midőn azok hatása alatt az eszköz és cél mesteri remekeléssel vegyittetik; — szerföltt szemes és higgadt elővigyázattal kell eljárni azoknak, kik mint mi válságos korunk nagyszerű teendőivel foglalatokodunk.

Visszapillantva a fennebb említettekre: Olaszország egygyé, nagygyá s hatalmassá tétele legtávolabbról sem célja az angol és szinte legkevésbbé sem célja a francia politikának.

Az egy, a nagy Olaszország tehát csak eszköz leend egy más, — egy tán nagyobb cél kivitelére, melyet az angolok és francziák egyesült „Combinatio“-ja (tán az „orientalis“ csomó) megoldására tervez.

És ne felejtjük el, uraim! hogy az „orientalis“ kérdés megoldása sokkal és hasonlithatatlanul nagyobbnehézségekkel fog találkozni, sem mint az olasz ügy; — ne felejtjük, az is-

követelik : „hogy Magyarország az 1849-ik évi april 14-diki határozat által önmaga széttépvén a „pragmatica sanctio“-t, ez, e tény által, teljesen megsemmistilt.“

Ezen helytelen állítást vizsgálva, eleve is föltűnik, hogy az osztrák publicisták ama kártékony tan hivei, miszerint egy kétoldalu : a fejedelem és illető ország által kötött és esküvel szentesített államszerződés, az egyik fél általi megszegés folytán megsemmistül !?

Szerintük tehát : trónt, alkotmányt és kormányrendszert alapító „pragmatica sanctio“-féle államszerződések biztosítása soha, de soha sem lehetne állandó ?? hisz azok megszüntetésére az ő tanaik nyomán semmi, de éppen semmi sem szükségeltetnék, mint : hogy azon fél, melynek érdeke ezt kíváná, azokat meg is sértse.

Ez az erőszak, ez az önkény, ez a forradalmak tana. Ehhez Magyarország politikai érettsége, vallásossága s ígért hűségénél fogva nem szegődhetik.

Azonban, egész Európára hivatkozva, a tények sem úgy állanak, miként az osztrák publicisták igénylik.

Magyarország 1849-ik évi april 14-ki határozatát megelőzte az 1848-ki dec. 2-kán kelt legfelsőbb manifestum.

Megelőzte az 1849-dik évi mart. 4-én Ollmützben kelt, és Schwarzenberg, Stadion, Krausz, Bach, Cordon, Bruck, Thinfeld és Kulmer miniszterek ellenjegyzésével kihirdetett, és Magyarország és hozzákapcsolt részekre nézve beleegyezésük és hirtük, tudtuk nélkül is kötelező alkotmány.

E két megelőző tény által pedig Magyarország államlénye (Staatswesen) teljesen megszüntetett.

Mert az ollmützi alkotmány 71. §-a megszünteti :

- a) A magyar korona országainak függetlenségét.
- b) Széttöri 72. §-sa által Magyarország területi épségét („integritás“-át); semmivé teszi ugyanezen alkotmány 74-ik §-a Erdélyt Magyarországtól elszakítván.
- c) Az 1848-diki törvényeket.

Végre ezen alkotmány által a magyar törvényhozás leglényegesebb jogai a birodalmi országgyűlésre ruháztatván.

d) A magyar törvényhozás és népképviselőteljesen megszüntetett.

Ezen korábban kelt okmányok, tények nyomán és folytán, keletkezett az 1849-ki április 14-ki határozat, mely a főnnebbi események után nem is önálló tény, hanem csak következés volt.

Következésképpen az osztrák sajtó és az osztrák „publicisták” az események meghamisított sorozatára fektetett azon állítása, hogy mi téptük volna szét a „pragmatica sanctiot”, nem csak alaptalan, de szinte nem is való. De tán soha sem tűnt oly átlátszó homályban föl a bécsi sajtó alkotmányos működése, mint alig múlt napjainkban, midőn t. i. e folyó évi február 26-kán kelt legfelsőbb, s tartalma szerint Magyarországra nézve is kötelező horderejű alaprendelet, báró Vay Miklós magyar udvari cancellár ellenjegyzése nélkül kihirdettetett; akkor a bécsi sajtó az alkotmányosság alapelvéről a „nihil de nobis, sine nobis”-ről nem csak elfelejtkezett, de szinte édes megalégedéssel kacsingatott ama általa kilátásba helyezett kényszerültség elébe, mely Magyarországot a birodalmi tanácsba, — s ebben — folytonos és kiszámított kisebbségbe sodorandja.

Az alkotmányosság tehát a bécsi sajtóban csak épp anynyi helyre vergődhetett, a mennyit Bécs érdeke és Ausztria előnye, és a mennyit Magyarország ellenében az osztrák államférfiak követelő s parancsoló hajlama lehető legszűkebben kiczirkalmazva neki kegyesen átengedni méltóztatott.

De ez még nem elég!

Hisz midőn pár héttel később Erdély alkotmányos szervezése megfordítva az osztrák miniszterek ellenjegyzése nélkül (mihez különben semmi, de éppen semmi köze sincs a birodalmi miniszteriumnak), legfelsőbb jóváhagyás folytán elrendeltetett, akkor a bécsi sajtó fennebb idézett eljárásáról megfelejtkezve, oly nagy zajt ütött, hogy ezen elmellőzés miatt a birodalmi miniszterium szinte tömeges lemondását büszke hangon az egész birodalmon végig át elharsonázta.

Mi ugyan, — mi magyarok — időszakai sajtónk szemes

és tisztánlátó szerkesztői által is figyelmeztetve, teljesen átlátuk : hogy e zaj — mint az üres hordó, csak üressége miatt harsog, — átlátuk, hogy az osztrák miniszterek fennhéjázó lemondásuk visszavétele, miként a „Magyar Sajtó“ april 4-ki számában mondta : „oly eredmény, melyet mindenki előre sejtethet, a ki az ausztriai burokratákból a rendes és szabályszerű előléptetések következtében államférfiakká lett egyéniségeket csak felületesen is ismeri.“

Hol a miniszteriumok nem a kormányrendszer változása, nem politikai, nem alkotmányos elvek szerint, hanem pusztán kegyelem vagy fokozatos előléptetés útján alakíttatnak ; ott a miniszterek tömeges leköszönése, fehér hollónál s fából csinált vaskarikánál is ritkább tünemény szokott lenni.

Ilyesmin meg sem ütközünk, sőt ha ez Ausztriában másként volna, ez lephetne, mint : terno meg bennünket ; míg :

A bécsi sajtó fennebb említett eljárása mielőttünk, mint tetőtől talpig s szívtől agyig alkotmányos magyarok előtt, teljességgel megfoghatatlan ; mert mi képzelnünk sem tudjuk, hogy a bécsi sajtó, kivált alkotmányos korszakának első kezdetében, miként neheztelheti egy felől, ha Magyarország alkotmányos ügyei az osztrák miniszterium ellenjegyzése nélkül, és más felől miként örülhet, ha az udvari magyar kancellár hozzájárulásának mellőzésével Magyarország viszonyai fölött az osztrák miniszterium rendelkezik.

„Memento ! hodie mihi, cras tibi.“

De tán ideje már, hogy e szóváltást befejezendők, tovább is haladjunk.

„Le vieux système est à bout
le nouveau n'est point assis.“

N a p o l e o n.

A hagyományos politika

„az államéletben hajszálig hasonlít, az ivadékról ivadékra átszálló születési nyavalyákhoz, az, és ezek a mellett, hogy, ugyszólván, gyógyíthatatlanok (ha szabad magunkat így kifejezni), egyuttal a jövődőség idegeit is átgyöcsözik.“

És mégis eme (traditionalis) politika tanainak hívei, s kivált hatalmas hívei (s tán az isteni gondviselés is úgy akarja) semmiről sem felejtkeznek el inkább, mint politikájuk megkedveltetéséről; sőt minden megvitatót nemcsak kerülve, de szinte eltöltve, csak parancs és mindig csak parancshoz, s persvasio helyett gyakran erőszakhoz is folyamodnak; holott alig lehet valahol a lelki s értelmi meggyőződés útján oly nagy, oly fényes és tartós sikert elővarázsolni, mint épen a politikában.

Az ily meggyőződést hajlam, a hajlamot szeretet, a szeretetet lelkesülés erősbitvén, kölcsönös és egymásbavágó hatásuk elannyira hatalmas tényezőt képez, miszerint Archimedesként csak támpontot kell kijelelni, hogy az egész világ megmozdittassék.

Mig ellenben a trónok és államok egymás ellen vívott küzdelmei, vagy az államot, szinte a tétlen növényi létezésig, leerőszakoló hatalomvágy, mindenütt és mindenkor, és kivétel nélkül, ama tényt hitelesíti meg, miszerint a kormányok és kormányzók magukat az állammal azonosítani törekednek; holott e veszélyes inger ellenében a nemzetek, sőt az egész emberiség története minden szakain át tanulmányul reánk hagyományozta azon igazságot, hogy civilisált államokban és államok fölött egyedül csak azon hatalom lehet hatásában üdvös és századokon túl is biztos, mely maga magát mérsékelni tudván, magát mérsékeltetni is engedi.

És ugyan mi követel, mi igényelhet ovatosabb mérsékletet a nemzetiségek és ősidők igazolta polgári alkotmányok szent ügyénél?!? miért is főleg és mindenekelőtt nemzetiségünk, igen! a mindenható Isten irgalmából jutott nemzetiségünk, még pedig államigényeinek összes birtokát jogosan és függetlenül élvezhető nemzetiségünk képezi azon elidegeníthetetlen s legdrágább kincsünket, melynek sértetlentil leendő épentartása és megvédésére — ezer évek előtt már, még Árpád dicső honalapítónk alatt mondott s világhírű őseink vérével pecsételt ünnepélyes hitkötéséhez, fiúról fiúra, ivadékról

ivadékra szállt hűséggel minden hű magyar egyenkint, s összesen, és mégtörhetlenül oda esküdte magát.

Ugy összeforrt tehát s annyira egybeolvadt saját nemzetisége a magyarral, mint az egész emberiség, s egyenkint minden ember istenadta saját lelkével, és így miként az embert lelkétől, úgy a magyart nemzetiségétől csak a halál képes elválasztani! ám mi élő összes magyar ivadék tántoríthatatlanul azt hisszük, hogy valamint földet ég, éveket idő, vallást Isten és üdvözülés, úgy magyar hazát, magyar nemzetiség nélkül képzelni sem lehet!!!

S épen mindezeknél fogva távol van tőlünk ama gondolat és szándok, mintha mi, a velünk együtt élő, a magyar hazához törvényesen tartozó országokban s részekben lakozó nemzetek, mint szinte azon egy alkotmányt élvező polgártestvéreink nemzetiségi szinte elidegeníthetlen igényeik tiszteletbentartásától legkevésbé is vonakodnánk; sőt saját érdekeink szülte azon meggyőződést tápláljuk, miszerint alkotmányos törvényeink szerint e hazában élő nemzetek úgy is — és csakis — egy államösszeget képezvén, nemzetiségük jogos érvényesítésére célzó törekedéseik, a magyar nemzetiség igényeinek örökös szent igazságát legfényesebben igazolja! úgy szinte a vallási türelem s felebaráti szeretet békebiztosító kötelességét is szívünkön hordozván, csak alkalom, kedvező alkalom adassék: az izraelitákat is leghajlandóbb szivesség és elhatározott akarattal készek vagyunk a méltán igényelhető polgári jogokkal, törvényhozás útján, ellátni; igen! a törvényhozás útján, mert ezenkívül Magyarországon, az alkotmány erejénél fogva, joghoz, érvényes joghoz senki sem juthat; következőképpen csak tudatlanság vagy rossz akarat élesztheti ellenünk azon vádat, miszerint mi magyarok az izraelitáktól a legutolsó tiszt- és követválasztásoknál a szavazást megtagadtuk; igen is, megtagadtuk! mert hazánkban csak a törvényhozás alkothat törvényt. Különben mint mondók, csak tudatlanság vagy rossz akarat élesztheti ellenünk az említett vádat, mit szinte csak gondatlan könnyűhitűség fogadhat el, s mit azonban a miveltebb izraeliták ismeretes eszélyessége hatá-

rozottan visszautasít, tudván, hogy alkotmányos országban törvény ellen s törvénysértés által érvényes és állandó jogot szerezni nem lehet.

A magyar nemzet ugyanis : Európábani létezésével egyidős polgári hitvallásánál fogva azt hiszi, hogy nincs — de nem is lehet a trón, — a kormány és kormányzottaknak oly érdeke, mely a törvény-szentség megtörését igazolhatná ; míg ellenben szinte képzelné sem lehet egy államban Isten s ember előtt igazoltabb jogot, a törvény sértetlenségének jogánál, mit midőn mi magyarok hazánk javára igénybe venni óhajtunk, az egész világ, a civilizatio, a közerkölcösiség s üdvöztökönk szent vallására hivatkozva, csak polgári kötelességünket teljesítjük ; igen ! sérelmeink sajtó fájdalmai alatt is csak kötelességeinket teljesítvén, a szentírás szerint sem teszünk egyebet, mint imádkozunk, s a végett imádkozunk, hogy valamint a törvényes trónnak őszintén hódolatát, úgy Magyarország alkotmányos népe hűséges hódolatának, a törvény legyen állandó és örökös szentsége!!!

Nem egy jóakaratu, nem egy düszszellemü fejedelmet lehet a történelemből fölidézni, kik közül többen csak azért nem valának képesek üdvös céljaik kivitelére, mivel az említett elveket mellőzvé, hatalmuk csiklánya s céljaik — előszeretete által elkapatva — a kivitel eszközeinek megválasztásában maguk és tanácsosaik egyaránt tévedtenek.

Ám a hatalom, a pusztá hatalom parancsa épen olyan, mint a villám, vagy gyújt, vagy sújt.

E kettős eredmény pedig, valamint együttvéve, úgy különválva egyenként is untig elég az államélet épségének megcsönkítésára.

És ha a közvéleményt s közéletlenséget maga a béke is szerfölött drága és terhes irgalmatlanságával sújtja, akkor a közérzület várva lesi, mint mi magyarok, az alkalmat, kívánalmait és jogainak a szabad és nyilvános vitatás, a lelki és értelmi meggyőződés és a törvényesség útján leendő szerencsésebb érvényesíthetésére, mivel, mintegy ösztönszerűleg sejté majd minden ember, hogy a szófogadás és őszinte

engedelmesség között ép oly nagy különbség létezik, mint az ur és szolga, mint a fitogtatott és valódi ájtat között.

A jelen és mult idők eseményeiből igen sok üdvös tanokat, de — egyetlenegy valódi s kiszemelt mintát sem lehet ismételni.

Ily minták csinálása soha sem sikerül.

Teljes azonosításra az utánczás nem is képes. Nem is lehet a népek életében, a mult nagy embereit és nevezetes eseményeit mintázva ismételni, de lehet is, kell is az államműködését s életszereinek mozzanatait, általános és tapasztaltság igazolta elvekhez alkalmazni.

Az államok és nemzetek nem viaszbabok.

Egyöntött alakítást el sem tűrnek, el sem bírnak. De érett tapasztalás, bölcsesség által a kormány a kormányzottak érdekeit védelmezve, fokenként öregbitve s biztosítva az államot, hogy úgy szóljunk, örökös fris és téterős ifjúságban tarthatja, s lelki, testi és financiai korhadtságtól megőrizheti.

Ehhez azonban jó szellem, s főleg jóakarát és nem minta szükségeltetik.

Mit mondjunk tehát ezek után a hagyományos politikáról?

Háromszáz és több éve már, mióta Ausztria államférfiai e hagyományos politika mintája szerint Magyarországot osztrák szoborra akarják önteni, és ha sikerülne ezen annyiszor megkísértett öntvény, ódes hazánk csakugyan nem lenne egyéb egy lelketlen faragott képmél.

És lelkiismeretesen szólva, nem tudja a gondolkozó ember, valljon az annyiszor megkísértett, és mindig a birodalom kárával járó hagyományos politika erőszakolásának áldozatait sirassa-e? avagy Ausztria gyógyithatatlan elöitéletei által végzettszerű (fatalis) eligézettsége fölött búsuljon-e inkább?

Ezek szerint, mintha csak az osztrák államférfiak elfogultságának jellemzésére írta volna a latin bölcsek e szavakat:

„Vident meliora probantque — sed tamen deteriora sequuntur.“

Mi azonban, mi magyarok az istenben, az igazság istenében bizunk!!!

Ennélfogva és csak ezért nem is félünk Ausztria államférfiai és országgyűlési jelöltjeik nyílt fenyegetéseitől.

Nem félünk, nem rettegünk Ausztriával szemközt már azért sem, mivel az igazság előbb-utóbb láthatatlanul örökös bölcsecség-vezette eszközök által is érvényesítendő magát.

Ám az isteni gondviselés, imádandó hatalma mennyei dicsőségében soha sem bámulatosabb! mint mikor ellentétes működésével: az erényt bűnök, az emberi boldogságot inség, a polgári szabadságot önkény által vezeti diadalra.

Az Isten, ha késik is, de soha sem felejt! A legutolsó tizenegy, — véres áldozatok és száz meg száz millió forintokba került évek alatt, Ausztria államférfiai hagyományos olvasztó politikájuk létesítésére, teljhatalommal uralkodtak Magyarországra fölött.

És minő eredményt, s mily sikert képesek fölmutatni?

Azzal dicsekednek talán, hogy hirneves bankjegyeik értéke 46—50% között szédeleg? — ? —

Hogy: Velenczét az állam tűzokádó hegyévé alakították?

Hogy: Lombardiát elvesztették?

Hogy: csitt, csitt, egy szót se többet!!!

És ha ő cs. felsége, a birodalom ifju caesarja, az 1860-ik évi oct. 20-ki diplomával közbe nem szól, az említett osztrák kormány-politika eddig újabb és újabb veszteségeket fogott volna a birodalomra fölkényszeríteni.

Miért is legyenek az osztrák államférfiak meggyőződve, hogy háromszáz évek alatt annyiszor megkísértett hagyományos politikájukkal rokon kormány-rendszerük falánksága, újra ismétlődő uralma alatt, az államkincseivel, a birodalom tartományai és nemzetei között még létező kötányagot is fel fogja emészteni.

Erőszakkal sokat, de mindent még sem lehet véghez vinni.

A ki erőszakot vet, erőszakot arat.

Mindennek van határa, s a ki azon túlhajt, kétes eredmények veszélyébe siet.

Mivel pedig a hagyományos politika Magyarország ellenében mindig és folytonosan erőszakos túlzást föltételez, nemcsak hogy életre nem való, de szinte káros az egész birodalomra, veszélyes és lehetetlen az alkotmányos Magyarországra nézve. — —

Többen, nem tudhatni, tudatlanságból-e? vagy henczegeésből, az osztrák hagyományos politika előnyére az általa föltalált „centralisatio“-t emlegetik.

„Nobile par fratrum, cui lumen ademptum.“

Valóban nemes egy testvérpár ez a hagyományos politika és a „centralisatio“! mit egy szellemdús francia író „horrible instrument de torture“-nek nevez.

De a „centralisatio“ föltalálása érdeme sem illeti meg az osztrák hagyományos politikát; hisz Richelien volt a nevelője, s XIV-ik Lajos valódi alapítója, kinek ama híres: „L'etat c'est moi“ szavaiban kimondott túlságosan centralisáló önkénye, második utódán már megboszulta magát.

Ide tartozik az annyira híresztelt törvény előtti osztrák egyenlőség is, mely (mint jeles Jókai Mórunk oly találóan írta) abból áll: „hogy a jogkövetelésnek, ha szorul a kapeza, papírra függesztett igent ajánl; ha tágul: kardra tüzött nemet gördit elébe.“

Ezen törvény előtti osztrák egyenlőség tehát csak annyit tesz, hogy a törvény semmi jogot sem adván; az ily törvény előtt és alatt mindenki jognélküli egyenlőségben részesíttetik.

Nesze semmi! fogd meg jól!

Meg kell e helyen emlitenünk, még pedig legparányibb utógondolat nélkül kell fölemlitenünk, az osztrák sajtó méltányos dicsekedésének egyik más tárgyát, az osztrák „crimialis codex“-ét.

Ez az osztrák patentalis rendszer szemefénye! noha Magyarország „criminalis codex“-e szinte 15 évek előtt már elannyira talpraesetten elkészítettett, hogy Németország legnevezetesebb „criminalis“-tája, a méltán híres Mittermayer sajtó útján közlött nagy tekintélyű vallomása szerint, a magyar „criminalis codex“-et Európában a legsikerültebbnek nyilvánítottatott.

Azonban ez az osztrák „criminalis codex“ jelességét legkevésbé sem csonkíthatván meg, el kell ismernünk, hogy azon (néhány sarkalatos tévedései s kivetele körül divatozott tetemes hiányai mellett is) végig át, a humanismus jótékony szelleme lengedezik.

Ez jó, ez szép, ez igen dicséretes munka.

De engedjenek meg az osztrák államférfiak, ha azt kérdezzük, valljon a jó, s az állam minden terheit viselő becsületes polgároknál méltóbbak-e a gonosztevők a humanismus jótékonyására?!? és ha nem, miként hinnünk kell, hogy e kérdéslünkre nemet fognak mondani, akkor fejtsék meg ama politikai ferdeséget, hogy a gonosztevőket miért óvták meg oly szorgos gonddal minden önkényes bántalmaktól, míg az egész birodalomban, különösen Magyarországbán a jó polgárok, irgalmatlan önkény alatt nyögtek?

Uraim! mi az a „criminalis codex“? az nem egyéb, mint a bűnösök s gonosztevők constitutioja.

Mi tehát, mi alkotmányos magyar nemzet, mi nem az osztrák „criminalis codex“ humanismusán ütköziünk meg, koránt sem! hisz említett saját „criminalis codex“-ünk humanismus tekintetéből hajszálnyit sem enged az osztráknak; hanem az sérti, az sebzi a humanismus iránti őszinte érzelmünket, hogy míg az osztrák kormány teljhatalma alatt a bűnösök, a gonosztevők humanus törvények által biztosítottak, — addig Magyarország jó s becsületes polgárai, mind magán, mind közjogi sarkalatos saját törvényeik s ősi alkotmányuktól megfosztatva, önkény alá kényszerítetttek.

Ezekre, uraim! csak a „sic volo, sic jubeo“-val lehet felelni; de adja Isten, hogy az 1860-ik évi oct. 20-ikától Ma-

gyarországban, s 1861-ik évi febr. 26-ától pedig az örökös tartományokban, az alkotmányosság hajnala, mind ezen sérelmes ferdeségek elenyésztére, polgári szabadságot éltető végtelen napokat biztosítson.

A germanismus.

Mi a „germanismus“-t nem tartjuk a magyarság természetes ellentétének; már csak azért sem, mivel különben minden egy nemzetet, minden más nemzet irányában szinte ellentétesnek kellene tekintenünk.

Háromszáz és több éves történetünk igazolja ezen állításunkat.

Számtalan harcokat kölcsönös fölládozással együtt vívtunk.

Nem volt Ausztriának fejedelmi egységünk óta oly elensége, kivel a magyar vitéztül szembe nem szállt volna.

Mi a „germanismust“ s ebben a német nemzetet személyesítve, tiszteljük s becsüljük.

Nyíltan s magyar őszinteséggel bevalljuk, hogy tudományos képzeltségünket főleg a németektől kölcsönöztük; hisz míg mi a tatárok és törökök ellen egész Európa bástyáját képezve, a kereszténység szent ügyeért századokon át, ugyszólván, vérben uszva, harc után harcra kelni kényszerítettünk; addig ők a béke áldásai alatt csendes nyugalomban, a tudományokat mívelve, oktatás és irás által szolgáltak az emberiségnek.

Ez az ő érdemük.

Azonban nyíltan ki kell jelentenünk azt is, hogy az alkotmányosság, az alkotmányos rendszer és kormányzás politikáját nem a németektől, s különösen pedig nem az osztrák németektől tanultuk. — —

E téren ők kétségtelen hátrányban lévén, teljességgel velünk nem is mérkőzhetnek.

E tény, ez állítás igazolása nem lesz nehéz!!!

Mivel :

a) a merev és lélekölő „burocratia“ alatt az alkotmányosság, s ezzel karöltve járó politikai függetlenségnek érzete elfojtatván, ez által

b) az alkotmányos-politikai jellemek, mint tiltott gyűlöletnek fejlődése is, ugy szólván, lehetetlenné vált.

Ennek kétségkívüli igazolására, a régi multat mellőzve, az utolsó 12 évek történetéből nevezetes és tagadhatatlan adatokat idézendünk.

Nem azon osztrák államférfiak, — vagyis inkább a ténynek nagyobb súlyt adva, — azt kérdezzük : nem ugyanazon osztrák miniszterek irták-e alá az 1849-ki év mart. 4-kén Ollmützben kelt birodalmi alkotmányt, kik az 1848-ki bécsi és kremsiri alkotmányos elveket odahagyván, a miniszteri felelősséget lehetlenné nyilvánítva, az ollmützi alkotmány megsemmisítése után, szinte minisztereskedtek !!?

Sőt nem seregestől szolgáltak-e az osztrák államférfiak majd mint miniszterek, majd mint hivatalnokok, épen ugy az alkotmányos kormány, mint az ezt eltörlő önkény alatt? És ujra, jelenleg nem ugyanazon államférfiak vezetik, szolgálják-e az új alkotmányt (tisztelet a kivételeknek), kik az utolsó 11 év alatt, az alkotmányosság elveit szóban, írásban s rendeletekben kárhoztatták.

Mi több : nem látunk-e a küszöbön álló bécsi országgyűlés mostani jeleltjei között számtalan oly egyéneket (tisztelet a kivételeknek), kik ez évi február 26-kán kelt alaprendelet előtt az önkényrendszer „bureau“-iban vagy javasolták, vagy fogalmazták, vagy másolták, vagy védelmezték ama parancsolatokat, melyek által a birodalom legfőbb érdekei legtávolabbról sem alkotmányos uton koczkaztattak.

Nem vallják-e, nem hirdetik-e az osztrák képviselőségre kijeleltek (ismét tisztelet a kivételeknek) magukat seregestül „liberalis“-oknak? — kik még egy évvel ezelőtt a szabadselyüségtől, mint ördög a tömjéntől irtóztanak, s tán azt üldözték is.

Alkotmányos államférfiak- és publicistáknak személyes politikai jellemük tekintetéből, hivatalban és hivatalon kívül

is következeteseknek kell lenni; mert két ellenkező kormányrendszer alatt ugyanazon államférfiak működése egyaránt őszinte nem lehet; hisz egy czélszerűen rendezett kormányban két ellenesen ható lélek meg nem férhet; miért is minden, kivált alkotmányos „publicistá“-nak tudnia kell, hogy minisztersége, vagy más magas hivatalának czíme és fizetése mellett saját jó neve és politikai jellemére is kell ügyelnie, hogy ekként hivatalát köztisztelet, saját nevét pedig közbizalommal fölékesíthesse; holott az említett eljárás s a politikai jellemek szerfölött tág rugékonysága mellett, az osztrák publicisták az alkotmányos politika, különösen magyarországi iskolájában tanszékre sem számíthatnak.

És ugyanezeknél fogva az annyiszor eltörölt, és ismét „octroy“-rozott ausztriai alkotmányosság tartamához külföldön nem sok — Magyarországon éppen semmi remény, — de magukban az örökös tartományokban is igen parányi s ingatag bizalom csatlakozik.

Habozó, s majd az önkényes, majd az alkotmányos rendszer után kapkodó politikai jellemek vezérlése alatt a kormány, és a kormányzottak közötti hangulat, sőt magának a kormány-politikának is habozóvá és félszegessé kell válnia.

E folytonos libegés pedig, mint érintők, itthon a kormány iránti bizodalmat csökkentvén, külföldön az állam tekintélyét is szétmorzsolja.

Itthon mi magyarok tökéletesen átlátjuk, de külföldön is nagy mértékben ismerik már Ausztria hajlamait, és figyelemmel tanulmányozzák államviszonyainak mind anyagi, mind politikai apályát.

Ezen állításunk igazolására, saját okadatolásainkat mellőzve, egy nevezetes (mint sokan mondják, igen hatalmas egyén által inspirált) francia publicista nézeteit idézzük, ki a németek egyesítéséről ezeket mondja :

„Quel est le souverain de l'Allemagne qui aura l'honneur de fonder l'unité ?

Deux grands États se mettent sur les rangs, la Prusse et l'Autriche.

L'Autriche représente le droit divin dans sa rigueur la plus absolue. Le despotisme religieux et politique, la négation de tous les droits du peuple, les concessions les plus énormes à l'autorité cléricale, le culte aveugle du passé, la haine obstinée du progrès, telles sont les bases un peu vermoulues de la monarchie autrichienne. — Sur ces fondements où vacille un empire mal joint, essaierons — nous de fonder le grand édifice germanique? Tous les architectes de l'univers nous accuseraient d'imprudence.

Le jour où l'esprit allemand, libéral par essence, est entré dans la voie des réformes religieuses, l'Autriche s'est mise à la tête de la réaction ultramontaine. Sigismond et Ferdinand II-ont rivalisé de zèle avec Philippe II d'Espagne; Tilly et Wallenstein ont servi la cour de Rome aussi durement que le duc d'Albe et le duc de Parme. Comment l'Allemagne pourrait-elle oublier ces rigueurs.

S'il fallait prouver par des faits combien l'Allemagne est indifférente aux destinées de l'Autriche, nous nous contenterions de rappeler la campagne de 1859. L'Autriche luttait seul en Italie. Certes les Allemands ne se seraient pas fait prier pour entrer en campagne, si nos soldats avaient envahi la patrie allemande. Ils seraient descendus comme un torrent à la rencontre de l'armée franco-sarde. Mais comme il ne s'agissait que d'une possession autrichienne, ils trouvèrent bon de regarder la guerre en curieux, prêts à tout événement, et rangés l'arme au bras, autour de leur chef naturel, la Prusse.

L'Autriche représente par sa population le mélange indigeste des nationalités, par son gouvernement le despotisme de droit divin, par son concordat l'oppression de consciences, par ses lois douanières l'esprit de prohibition. — La Prusse personnifie la nationalité allemande, la réforme religieuse, le progrès commercial, le libéralisme constitutionnel. Elle est la plus grande des monarchies vraiment germaniques; les consciences y sont plus libres, les lumières plus abondantes, les droits politiques plus étendus, que dans la plupart des États

allemands. C'est elle, qui en fondant le Zollverein ; a préparé les voies au libre-échange. Aussi le peuple allemand aime la Prusse. Il regarde ses progrès avec une admiration sympathique, et un intérêt filial. C'est à la Prusse qu'il demanderait assistance s'il était menacé de quelque danger. C'est à elle qu'il confierait de préférence le glorieux travail de l'unité nationale. Si elle se décidait à jouer le rôle du Piémont tous les allemands sauf les princes et les haubereaux s'empresseraient de lui aplanir les voies.

Aujourd'hui surtout, le régent du royaume, S. A. R. le prince de Prusse, paraît être l'objet d'une adoration poussée jusqu'au fanatisme. Quelques libertés octroyées, quelques bonnes intentions manifestées, une certaine résistance opposée au parti des hobereaux ; il ne fallait rien de plus, l'esprit national aidant, pour mettre ce prince sur un piedestal.

Nous sommes heureux d'apprendre que l'unité allemande a trouvé son centre, et rien ne pouvait nous être plus agréable que de voir la nation se grouper autour d'un esprit ferme et d'un cœur droit. Si rien n'arrête les progrès de cette révolution pacifique, on peut espérer que princes eux-mêmes, entraînés dans le mouvement de leurs peuples, se soumettront au pouvoir protecteur de la Prusse, et que l'Allemagne s'unira, sans une goutte de sang répandu. La diplomatie n'élèvera aucune objection contre cette réforme intérieure. Une Allemagne autrichienne, en réunissant dans la même main plus de soixante-dix millions d'hommes, aurait menacé l'équi libre européen et inquiété les puissances ; une Allemagne prussienne, avec trente-deux millions de citoyens, n'alarma personne."

Egy másik szintén tekintélyes franczia publicista pedig Ausztria helyzetéről így ír :

„Les élans de l'Autriche vers l'unité n'ont jus'qu' à present pas été heureux, et l'on ne doit pas s'en étonner. Par quel coup de baguette magique former un seul peuple de ces nationalités si distinctes et souvent si antipathique, sur lesquelles la maison de Lorraine étend son sceptre impérial ?

L'Autriche avait la soif d'acquérir. Mais à l'heure qu'il est l'avenir qui si longtemps lui a appartenu, lui promet-il encore de brillantes destinées ? Nous en doutons singulièrement, ou plutôt nous ne doutons plus.

Les événements de 1848 ont relévé la faiblesse de ce colosse aux pieds d'argile.

Il ne suffit pas de s'agrandir, il faut savoir conserver. Or depuis cinquante ans les germes de dissolution de cette agglomération factice n'ont fait que prendre du développement.

A ces considérations générales s'en joignent deux autres :

La première concerne ces hostilités dont le gouvernement autrichien fait preuve vis-à-vis du parti libéral. Ces hostilités, qui se manifestent par de furtives concessions aussitôt reprises qu'accordées, ont créé même en Autriche ce que l'on appelle le parti unitaire allemand.

Mais ce qui a miné sans remède le gouvernement c'est son système de finances.

Des réformes sagement dirigées pourraient sauver l'Autriche ; mais la banqueroute, tel sous le rapport financier le seul expédient qui lui reste. Or la banqueroute n'est pas un expédient, c'est l'absence même de tout expédient.

Nem, de legkevesebbé sem kedvezőbbek Ausztria részére az angol publicisták, sőt miniszterek és parlamenti tagok nyilvánított nézeteik ; és még sem szűnnek, még pedig alkotmányos képviseleti jelöltek nem szűnnek meg túl a Lajthán ellenünk — magyarok ellen még erőszakkal is fenyegetőzni, — ha a birodalmi tanácsba magunkat önként beszállásolni vonakodnánk.

Midőn pedig alkotmányos államférfiak s képviseleti jelöltek alkotmányos életük zsenge kezdetén legelső nyilatkozataikban más — szinte alkotmányos nemzetet erőszakkal fenyegetnek, — s azon nemzetet a birodalmi tanácsba leendő

bemenetelre erőszakolni akarják, nem tanusítanak egyebet, mint, hogy ők az alkotmányosság elveit és szeretetét, szívük helyett, szuronyaikon hordozzák.

De visszatérve jelen fejezetünk czimére, a „germanismus“-ra, ismételve nyilvánítjuk, hogy mi a német nemzetet őszintén tiszteljük.

Azonban a milyen hő és a mennyire őszinte ezen tisztelet, ép oly határozott és kiengesztelhetlen a germanisálás elleni gyűlöletünk is! — sőt :

ezen legtávolabbról sem titkolt s nyíltan bevallott gyűlölet oly erős és elannyira hatányos, miszerint a birodalom területi felénél nagyobb téren, azaz egész Magyarországon végig át elterjedve minden fajú nemzeteinek kebelében oly mély gyökeret vert, hogy azt az erőszakos germanizálók legkedvesebb eszköze, az ostromállapot által sem lehet kiirtani.

S ezeknél fogva kérve kérjük a legőszintebben tisztelt s az európai műveltség magas fokán álló németeket : ne, az Istenért, ne felejtsek el, hogy Magyarországnak nem a germanismus, hanem a germanizálók önkénykedő serege az, mi engesztelhetetlenül gyűlöltetik.

Azonban ezen méltányos gyűlölet sem önkényes, hanem, ugyszólván, mesterségesen és szándékosan fölzaklatott érzelme Magyarországnak; ugyanis mit mondana és mily érzelemmel fogadná általában az egész német nemzet, s különösen mit mondanának az osztrák németek, ha: miként velünk történt, — megfordítva, vagy 50 ezer magyar — az ő nyelvük megvetése- és nemzetiségük mellőzésével rajtuk és fölöttük kiméretlen önkénynyel és hivatlanul hivataloskodnék? örülnének- vagy haragudnának-e??? Mi azt hisszük, hogy mint mi, ők is méltán boszkonodnának; kivált ha a fölmerülő panaszok s hivatalos kihágások megvizsgálása, csakis magyar hivatalnokokra bizatnék.

Mit mondtok uraim (a józan és igazságszerető németekhez szólva), mit gondoltok, ha nem is nyíltan, de magatokba szállva, ha elmondjuk, hogy az osztrák kormányrendszer önkénye Magyarország államösszegét, népeinek kivétel nélkül

minden rétegeit fölforgatva, 11 évig tartott teljhatalommal majd minden napra három és így összesen tizezernél több, majd módosító, majd megszorító, majd értelmező, majd utasító, majd kiterjesztő parancsok által a törvénytudást teljesen és szándokosan lehetetlenné tette; — s az igazság kiszolgáltatásától kezdve, minden hivatalt oly túskevérré alakított, melyből az ott örökös paragrafusok tövisei miatt a bemenők ritkán, a kijövők pedig soha, de soha sem voltak képesek megszabadulni, a nélkül, hogy keserves szűrásokat ne vittek légyen el magukkal.

De hát Magyarország mellett, mily sorsra jutott maga a birodalom?

A nagy, a szép, a hatalmas Ausztria, frigyesei tőle elidegenítettén, alapjában megingattatott, egyik legszebb tartománya elveszett, a pénzügy majd tönkre jutott; egy szóval, úgy szolgáltak a császárnak, úgy a birodalomnak, úgy az Istennek, hogy érte az ördög sem, Ausztria ellenségei sem haragudhattak.

Magyarország a válaszuton.

Az 1860-ik évi oct. 20-kán kiadott legfelsőbb diploma óta ismerőimmal találkozva, majd folytonosan a miatt kelle koczolódnom, miszerint ők mintegy cathekizálva mindnyájan azt állították, hogy Magyarország jelenleg a válaszutra szorított; míg ellenben én azt vitatám, hogy édes magyar hazánk előtt önfentartására vagy szabatosbban szólva: nemzeti és államjogain Európa-szerte leendő tekintélyének biztosítására sohasem volt az út, az egyetlen út, minden tévedhetés elkerülése végett, ugyszólván, Isten ujsa által oly biztosan kijelölve, mint épen most.

És ezen út, a törvényesség Isten áldotta útja. — Ezen s csak ezen egyetlen egy út vezetheti Magyarországot az igéret szent földére.

Ezen ösvény igazaink egyedüli ösvénye levén, rajta haladó nagyreményü, kittinő értelmi miveltség s tudományos

készültség, tapasztalás, ovatosság, s főleg rendithetetlen hazaszeretettel bőven megáldott jelen országgyűlésünk az ugynevezett útválasztás tétovájának legkevesébbé sincs kitéve.

És mégis kérve kérjük a haza képviselőit, ne vegyék szerénytelenségnek, ne hivatlan tolakodásnak, hogy a hagyományos osztrák politika és törvényhozásunk történetéből egy igénytelen abstrakciónkra becses figyelmüket kikérni bátorodunk.

Ha tévedünk, az utbaigazitást legőszintébb köszönet-s hálával fogadjuk.

Ausztriával létrejött fejedelmi egységünk óta Magyarország a birodalomba leendő beolvasztása, s önálló kormányzata, alkotmányának ertörlése, minden e célra kedvezőnek látszó alkalommal, ismét és újra megkísértetett; azonban mindezen hitszegő kísérletek: Heister-, Caraffa- és Basta-féle véres erőszakolások s pusztító beháborúk, s legembertelenebb s a közerkölesiséget gúnyoló ármánykodások s áldozatokat kutató ostromállapot, s a népfajok egymás elleni, mai napig használt uszítások daczára, az isteni gondviselés szemlátomást örökdő virasztása alatt Magyarország, majd activ, majd passiv, de férfias, határozott, s mint egy összeges ellenkezése és ellenállása által gátoltatva, eddigelé még sohasem sikerült, — és ez uton Magyarország köz- és magánjoga, s alkotmányából az olvasztó osztrák politika egy hajszálynit sem vala képes elkobozni; míg ellenben (s itt figyelmet esdünk) valahányszor Ausztriának akár saját belügyei folytán, akár az európai viszonyok kényszere miatt meggyült a baja, mindannyszor mellözve, s kedvezőbb időkre halasztva hagyományos olvasztó politikáját; minthogy önmagának melege levén, minket magyarokat legyezve, áttért a törvényesség, át az alkotmány ösvényére, s a „per chara et generosa gens hungara“ országgyűléséhez, zilált érdekei kiegyenlítése s saját bajainak orvoslása, vagy kültre hatandó gyengült erejének öregbitése végett; mint mondók, mindannyszor a törvényesség utján az országgyűléshez folyamodott.

És, uraim! ki hinné s hisz erkölcsileg majd nem lehetet-

len, és mégis történt dolog, hogy Ausztria hagyományos politikája ez úton, úgyszólván, alig álcázott alkotmányos fitogtatásának majd mindig sikerült, azt, mit véres erőszakolása hasztalan tervezett; igen! ismételve mondjuk: ezen nem is igen leplezett és szinte föltűnő osztrák politikának, majd mindig sikerült a magyar alkotmányt biztosító törvények majd kisebb, majd nagyobb adagokban megcsonkítása.

Főlöskéges volna, tisztelt országgyűlési képviselők, nektek elmondani, hogy az, a végeredmény tekintetéből teljességgel mindegy, történt legyen egy felől akár azért, mivel az osztrák politika ügyesebb és szemesebb volt az illetők előrelátásánál, akár más részről azért, mivel az önkény véres zaklatásai alatt kifáradt ország a béke, a nyugalom áldásai után epedve, ezeket engedékenysége által biztosítani hitte. — Ez mindegy! a végeredmény tekintetéből teljesen mindegy! — ! — ! — sőt úgy látszik, hogy Ausztria időszakonként föl-fölfüggesztett önkénykedéseit Magyarország ellenében már csak azért is ismétlendőknek tartja, mert eddigi tapasztalásai nyomán méltán elhithető magával, miszerint Magyarország jóhiszemű készsége, a tevéketlenné vált osztrák önkény elhárítását, alkotmánya biztosítékainak egy-egy törvényével is hajlandó megvásárolni.

Titeket, tisztelt országos képviselők, titeket illet jelenleg a nemzet alkotmányos joga s önálló függetlensége fölötti virasztás; — ám az országszerte nyilvánult közvélemény, a rátok ruházott országos népbizalom, téterős s lélekemelő birtokának hatalmában, a nép szava mint Isten szava utmutatása szerint, nem eléggé ovatos elődeink említett hibáin okulva, képviselői kötelezettségték parancsolja, hogy édes hazánk minden alkotmányos, de különösen az 1848-ki sarkalatos törvényei épségét, ármány és erőszak ellen egyaránt sértetlenül megőrizzék, miszerint így egy felől a hagyományos osztrák politika számított nyereségeinek legparányibb kilátásától jövendőre elüttetve, az ismétlés ingerétől is megfosztatván, más felől e magyar haza derék és józan népének a rátok ruházott teljhatalmu bizalma, jogérzet, férfias kitar-

tás, alkotmány és elvhűségtek által az egész haza, a trón s egész Európa előtt fényesen igazoltassék.

Továbbá sajnálni kellene, ha az osztrák és a magyar országgyűlés — ugyan egy időszakra eshető folyamuk alatt — az osztrák képviselők nyilatkozatai, országos tanácskozá-sainkban meddő és mégis ingerlékeny polemia tárgyává tétetnének; mitől hazánk képviselőit, óvatos jártasságuk s tapintatos bölcseségük bizonyosan annyival inkább távol fog tartani, mivel az osztrák szomszédaink lesve lesik, hogy a polemia hevenyészetének árlatából fölmerülhető gyöngéinket fölhasználva, Európának ujongó hozsánnával fölmutathassák.

Ily körülményekkel szemközt az „*altum silentium*“ a valódi s igaz ékesszólás, mit Magyarország az utolsó keser-ves időben sikeres méltósággal használva, megmutatta Ausz-triának, meg Európának, hogy néma martyr létére is, annyi életerőről, értelmiség- és érzekitartásról rendelkezik, a mennyi egy nemzet életrevalóságára, mint erkölcsi, mint anyagi tekintetből bőven elég.

Ismételve tehát s legőszintébb szándokkal esdeklek tite-
ket, hazánk igen tisztelt képviselői! miszerint fentebbi sze-
rény észrevételeit ne vegyétek tolakodásnak régi bajtársat-
októl, igen, azon szerény bajtársatoktól, ki veletek az 1848-
diki országgyűlésen nemcsak együtt működött, de kit ti or-
szágos jegyzővé történt megválasztástok által meg is tisztel-
tetek, és a ki jelenleg ama magasztos szerencsétől, köztetek
lehetni, az 1848-diki év utáni irtózatossá események által kő-
vetkezett végtelen szenvedései folytán, 16 hónapos halálos
betegsége fosztott meg. —

A háboru.

E jelen fűzérke folyama alatt futva már érintők: „hogy
a háboru kisértetként jár Európa-szerte, hogy ez izgatja a
nyugtalan, és nyugtalanítja a békés kedélyeket.“

És jelenleg, ha Európa akár udvarai, akár diplomatiája,
akár népeinek szembeszökő viszás, s majd mindenütt ellenes

törekedéseikre s bevallott vagy titkolt czéljaikra fordítjuk figyelmünket: akarva s nem akarva visszavezettünk az 1814—15-ki bécsi s ezután tartott congressusok erőszakolá-saira, mint a jelen európai bajok buja fészkére.

És noha Európa egyik lábával a kétes béke jegén, a másikkal pedig a vészes háboru árlatán ingadozik; azért mégis álmodni sem mertünk ama önhittségről, mely szerint Európa jelen bonyodalmaiból leendő fejlemények meghatározásával magunkat legtávolabbról is, annál kevésbbé másokat áltatni mernénk.

De mivel a népek és nemzetek illető kormányaik által tán soha annyira elfelejtve, s háttérbe és jogaik érvényéről leszorítva nem valának, mint az említett congressusok határozatai által; igen természetes tehát, hogy legparányibb elbizakodás nélkül is el lehet mondani: miszerint Európa, vagy az általános fölfegyverkezés szerfölötti drágaságának mérge, vagy pedig éveken áthuzódható háborúk vérengzése által fog keserves rázkódtatások közepette elgyengülni.

Ily bajok ellenében a félszeg orvosságok nemcsak nem használnak, sőt a kóranyagot az államélet műszerére szorítva, a veszedelmet nöttön növelik.

Európának tehát és népeinek választaniok kell vagy a területi nyereménynyel járó háboru, vagy a mindent kielégítő nemzeti és polgári szabadság általi föltüdülés között.

A diplomaták, és szabatosan szólva, a csakis udvari politikának bármily mesterileg kipecezetett kanyarulatai, jelenleg már a szőnyegen lévő kérdések elhallogatására is alig alkalmasok.

Ama kéz, mely álfogásokhoz szokva, az óra mutatóját hátrább tereli, az időmenetelét nem hátráltathatván, a jövőendő események ellenében épen oly ügyetlenül működik, mint az, ki hatalmában elbizakodva, kiméletlenül az 1814—15-ki congressusként mindent parancsoló és merev határozatok által akar elintézni.

Nem temették-e, mintegy papírsírba el az 1814—15-iki congressus actái a Napoleonokat?

A lengyel nemzet szétosztott hullája, koporsóba kényszerített kísértetként, nem jár-e Európa-szerre nemzetiségi követeléseket ébresztve?!?... És mindezek daczára nem egy Napoleon-e ismét azon egyéniség? kinek fényes értelmisége a harcias Franciaország hatalmával rendelkező, krimi diadala és olaszországi hadjárata által tisztelőit bánulatra, eleneit félelemre kényszeríti?!?

És viszont nem a lengyel nemzet rémségig vitt sorsa ébresztette-e fel leginkább Európa más nemzeteiben ama megtörhetetlen vágyakodást, melynél fogva mindegyik saját nemzetisége függetlenségének elidegeníthetlen igényeit követeli. És ezen jogos követelés teljesítése már elutasíthatlan kényszerré is erősödött.

A lengyel nemzet elnyomása előtt egy háttérbe szorított nemzetiség sem birt Európában általános figyelmet és méltánylatot ébresztetni; míg ellenben a lengyel nemzet fölötti önkénykedés óta, majd minden szenvedő nemzetiség Európa színvonalára jutván, közülök már a görög és olasz nemzetiség európai segély által elismerésre és érvényre is vergődött.

Ugy jártak tehát Lengyelország elnyomói, mint a ki saját házából az ördögöt kituzendó, a sátánt hja segítségül.

Mind ezen viszonyokat Ausztria államférfiai- és minisztercinek hivatásuk és magas állásuknál fogva nemcsak ismerniök, de szinte előre látniök kell vala.

Ha tehát, az említett viszonyok folytán, a szerencsétlen események is bekövetkeznének, nem leend joguk az osztrák államférfiaknak azokért magukon kívül bár kit is felelőssé tenni, nem az ismeretes vitézségű (osztrák) hadsereget, mely miként az utolsó hadjárat alatt történt, az ellenséggel vitézül szembeszállt ugyan, de több napokig tartó éheztetés s szomjuztatás által erejében ellankasztva, a győzelemre képtelenné tétetett; nem Magyarországot, mely az utolsó 11 éves önkény alatt, minden tevékenységtől eltiltva, annak szenvedő türelme az érintett viszonyok előidézése- és elhárítására a legparányibb befolyást sem gyakorolhatott.

Ezek folytán nem lehet Magyarországtól ama öntudatos elégtételt elvitázni, melyet Ausztriával fejedelmi egységének története igazol, t. i. hogy Ausztria azon időszakokban, melyek alatt Magyarország államszerződését, önállóságát és alkotmányát tiszteletben tartotta, a jelenlevőhöz hasonló vésszes válságra sohasem jutott; míg ellenben az utolsó 11 éves kiméletlen (osztrák) önkény erőszakolásai által Magyarország minden faju népei, alkotmánya- s függetlenségéből történt kivetkeztetésük alatt és után, Ausztria ama vésszes örvénybe sodorta önmagát, hova őt elterelni eddigelé még ellenségeinek sem sikerült.

Szomoru, igen szomoru az emberiségre nézve, hogy a tapasztalás oktatásai többnyire haszon nélkül vesznek el; mivel az emberek inkább szenvedélyük ösztönét követik, és saját mint közérdekeikről elfelejtkeznek. És különös, majd megfoghatatlan, hogy viharosb események alatt is nem annyira a szerencse, mint az emberek indulatosságainak változékony-sága okozza a főbajokat. Ám nem látjuk-e naponként, hogy az államférfiak, még pedig egyes államférfiak a köznapi észelyességtől eltérve, rendkívüli eszközökhöz folyamodnak még akkor is, midőn a legegyszerűbb igazság útján, minden kanyarolat nélkül, ohajtott és közkedvességű célét érhetnének; és ezáltal az ember majd csaknem azon gondolatra jő, miszerint ők, eme rendkívüliségeket ügyességnek tartják, s a legfontosabb cél: az állam javát is elfelejtik vagy a vak eset szeszélyeire bizzák.

Fájdalom! tehát csakugyan igaz, hogy nemcsak közön-séges emberek, hanem az államférfiak tévedéseinek megfej-tését is többnyire és legbiztosabban az illetők szenvedélyei-ben kell keresni.

A hol pedig a szenvedélyek uralkodnak, ott a háboru rémségétől sem szoktak visszariadni.

A veszély Ausztriára nézve nem abban rejlik, hogy háboruba vegyülhet, hisz a hadjárat által győzedelmet, tekin-télyt, tán nyereményt is lehet szerezni; hanem ott a bajok fészke, hogy mások- és külhatásoktól függ, Ausztria roppant

főlfegyverkezésének kényszere, mely ha sokáig tart, drágább és roszbabb a háborúnál, mivel minden nyereség kilátása nélkül, a birodalom kincseit emészti fel.

Azonban, ha a háború elkerülhetetlen, akkor adja Isten, hogy tartós békére vezessen, s ennek áldásai alatt a szakadatlan főlfegyverkezés átkaitól is megszabadulhassunk.

Méltányosság.

Deus virtutem non injuriarum authoribus, sed
contra eas se defendentibus impertit.

Polybius.

Édes hazánk boldogsága minden jó magyar leghűbb s legszentebb ohaja lévén, lehetlen mindazon bármilyen magas, fényes s bármily egyszerű és szerény állásu hazafiak e magasztos célra törekedő működéseit, a legszivesebb készséggel nem méltányolni.

Vannak e hazában, fájdalom, elegen, vannak keserű száműzetésben is még számos hazafiak, kik mindenek fölött szeretett hazánk boldogságáért végtelen inséget s határtalan szenvedéseket képesek az imádott haza alkotmányos szentélye s a mindenható Isten irgalmának oltára előtt vérző szívvel fölmutatni; de vannak, Istennek hála! e hazának sok oly jeles honfiai is, kik bár testi s anyagi szenvedésektől menten, a közinség legutólsó 11 éves nyomorában lelki gyötrelmeik alatt álmatlan éjeken át, a magyar hazában, e szent földön lakó népek java fölött virasztók, feszült lelki izgatottság közepette szüntelenül arról tűnődtek s azon töprenkedtek, valjon mikor és miként lehetne ismét a hazát, e világi mindenünket, függetlensége, régi önállósága és ősi alkotmányának annyi meg annyiszor ismételt véres áldozatok által kiérdemlett birtokába vissza, mielőbb visszavezetni.

Nem lehet tehát legőszintébb hála érzetével nem méltányolni a római egyház magyar bibornoka, Magyarország főpapja s herceg primásának, Scitovszky János ő eminentiájának, mint dicső Szelepcsényi és Széchenyi méltó utódjának, a

hazai közinség elhárítása, s ősi alkotmányunk visszaállítá-
 sára szentelt fáradaimait, s ezek folytán szerzett fényfedte ér-
 demeit. Ő volt, ki, mint Istennek fölkennt papja, e szenvedő ha-
 zát s ennek elnyomatott népét máriaczelli nagyszerű szent za-
 rándoklása alatt, buzgó imáiban megváltónk szent anyjának,
 Magyarország védőjének oltalmába ajánlván, a vallás, a
 szent vallás ihletése által a kétségbeesettek szívébe a haldok-
 ló reményt is életre varázsolta. Ő volt, ki legfelsőbb helyen
 figyelmet és igazságot kért. Ő volt, ki a közélet mindennapi
 köreiben vigasztalást osztott, s a haza föltámadásának remé-
 nyét kenetes szavaival ápolta.

Hálát érdemlenek mindazon hazafiak is, kik a nyomasz-
 tó önkény alatt mindig résen állva, fölhasználták az első
 alkalmat, a magyar alkotmányos élet megkezdhetésére, és
 habár nem sikerült, vagy ha tán épen nem is sikerülhetne az
 alkotmányt teljes érvényére visszaemelni, és habár a kezdet
 és habár az osztrák ellenszenv s önkény nehézségei alatt
 vállaik leroskadtának: még akkor is köszönetet érdemel-
 nek; mit a nemzet, kivált a magyar, tán széles e világon
 leghálakészebb magyar nemzet tőlük sohasem fog megtagadni.

Nemkülönbem nemzetünk erkölcsi erejének gyámolítá-
 sára s nektünk inségeink közepette vigasztalásunkra szolgált,
 hazánk érdemdús íróinak 11 éves, ama szakadatlan és fárada-
 ságos munkálódása, mely által nemesak hogy föntartották,
 sőt, lehet mondani, nevelték is az 1848-dik év óta üdülni kez-
 dő egyetértésünket, nem akaránk mondani hazaszeretetünket,
 mert ez fő és legdrágább kincsünk, melyet századokon át
 megőrizve, sem kormányunk politikája, sem elleneink roszele-
 kü ármánykodása nem vala képes sem elvenni, de gyöngi-
 teni sem.

Ugyanis íróink, noha sajtó bilincsei által lekötve valának,
 messzelátásuk által mégis az európai bonyodalmak iránti éber
 figyelmük mellett, hazánk sorsa jobbulását látva és előreérez-
 ve, szebb és jobb jövőnk, nemzetiségünk, függetlenségünk,
 önállóságunk, alkotmányunk és szabadságunk iránti bizal-

munkat, mintegy megtestesült és rendületlen országos hitté varázsozták.

De tegytek csak kezünket szivünkre, és valljuk meg őszintén, egyetértésünk erősülése érdekében, nemcsak íróinknak, de szinte célja és akarata ellenére, az osztrák kormányunknak is tartozunk köszönettel.

Minnek bebizonyítására, legyen szabad olvasóinkat történetünk némely tényeire visszaemlékeztetni; ugyanis: ha Mária Theresia halála után ismét egy Mária Theresia ül a trónra, kérdjük, mi lett volna belőlünk?!? Német.

Mária Theresia ugyanis ismervén s ügyesen felhasználván gyöngéinket, s büszkeségünk szorgos dajkálása által, az örökösödési háboru bevégeztével, bécsi udvarába csöditette Magyarország majd minden dúsabb, előkelőbb és nevezetesebb egyéneit, s ott velök egészen elfelejtette azon törvényes ígéretet, mely minden ausztriai házból származó magyar királyt félelvi budai lakásra kötelez. Sőt mi több? az akkori kormányrendszer, ármánykodások és fénymázba burkolt édesgetések által annyira vitte, hogy ugyanazon jó urak családjaikkal együtt szégyeltek szinte magyarul, igen, magyar léttükre magyarul beszélni s gyermekeiknek is, mint valami bárbar és haszontalan nyelvet adatták elő, minnek az lón következése, hogy ezen jó urak gyermekei s unokái, magyarul is alig értettek. Hála Istennek és gondviselésének, Mária Theresia halála után nem Mária Theresia, hanem egy József vevé át a kormány gyeplőjét, ki ugyanis a magyar nyelvet, mint valami bárbárt (mert környezete, még pedig magyar környezete is annak híresztelé) mellőzve, erőnek erejével a német nyelvet akarta még Magyarországon is uralkodó nyelvvé tenni, mit meg is kísértett több, de különösen azon parancsolata által, melynek következtében minden tisztviselőnek, hivatala vesztése mellett meghagyaték a német nyelv három év alatti megtanulása, egy szóval, magyarból németet akart faragni.

Csak ekkor és csak ekkor jöttek ezen jó urak észre, s csak ekkor látták be, mi lett volna Magyarországból, ha Mária Theresia után ismét Mária Theresia következik vala.

Most tehát mindent elkövettek, egy szívvvel s egy lélekkel kezdék pártolni nemzeti anyanyelvünket elannyira, hogy a következő ötven év alatt Besenyey, b. Orczy, Ányos, Barsay, Révay, Rajnis, Virágh, Kazinczy, Csokonay, Versegby s több kitünő íróink működéseit figyelemre méltatva, nagyobb haladást tőn nemzeti irodalmunk, mint tett elődeik idejében 2—300 év alatt.

Ezek szerint, a mennyire szenvedésekkel terhelt volt József császár kormánya, a polgári viszonyainkra nézve, ép oly jó, hasznos s üdvös lőn legalább is irodalmunk, nemzetiségünk, de különösen egyetértésünk tekintetéből. Ehhez hasonló eredményű lőn a legutóbbi 11 éves iszonyatos szenvedésekkel párosult kormányunk hatása is.

Ugy szinte országos méltánylást és köszönetet érdemelnek, az időszaki- és napisajtó érdemteljes szerkesztői, kik a sorok megül s alul oktatták a nemzetet, megőrizvén az elcsüggedés öldöklő mérgétől, s történetünk nyomán arra utalták szeretett és majd minden erényekkel dúsan ellátott magyar nemzetünket, miszerint csak egyedül önmagában, saját lelki erejében találja fel leginkább függetlensége- és szabadságának rendíthetetlen és minden viszontagságoknak dacolni képes támaszát.

A birodalmi tanács.

„Nunquam periculum, sine periculo vincitur.“

Nekünk, magyaroknak az osztrák birodalmi tanácshoz, akár mint alkotmányos, akár mint pusztán politikai testülethez, szomszédi érdekelttség, vagy tudományi szemponton kívül semmi, de épen semmi közünk sem volna, ha az 1861-ik évi február 26-án kelt legfelsőbb rendelet folytán, szabott számu ülés és szavazat mellett, ugyanazon birodalmi tanácsba leendő bemenetelre nem utasítottánk.

Ezen legfelsőbb rendelet Magyarországra ható érvénye ellen, hazánk összes megyéi, kerületi, városi és minden néven nevezendő hatóságai, egy szív- és egy lélekkel eleve határozot-

tan tiltakozván, kétséget nem szenved, hogy jelen országgyűlésünk nem csak hazafias, de értelmi készültségénél fogva fényes képviseleti testülete a hazai hatóságok ezen tiltakozását akár felírás, akár határozatilag elsajátítván annak, és az ősi alkotmány, s a trón és nemzet között létre jött kötelmek: a *pragmatica sanctio* és koronozási hitlevelek elidegeníthetlen és elvitázhatlan érvényre támaszkodandó, egyuttal Magyarország mindennemű államjogai érdekében vitt s férfias elhatározottsággal párosult alkotmányos és törvényszerű küzdelmeinek is, nemcsak országos és birodalmi, de szinte európai mélténylást, sőt tekintélyt is fog szerezni.

Ezen erős hiedelmünk, vagy inkább tántoríthatatlan meggyőződésünk folytán, mi e helyen az osztrák birodalmi tanács tüzetes birálgatásától tartózkodva, felőle csak általános néze-teink közlésére szoritkozandunk:

Alkotmányos elvek szempontjából az ember, különösen alkotmányos elvű ember, kivált mint szinte alkotmányos ország művelt polgárja fölfogni nem képes, miként és mi oknál fogva lehet alkotmányszerűleg az illetők beleegyezése, sőt meghallgatása nélkül követelni? hogy egy alkotmányos nemzet, mint a magyar, saját törvényhozása tönkretételével, házáján kívül számára hevenyészett oly testületbe vándoroljon, melyben határozott és kétségkívüli kisebbségre kárhoztatva, ez által országos érdekeinek képviselhetéséről is teljességgel leszorittassék!

De hivatkozunk az okok leghatályosabb nemére, és szóljunk az ugynevezett „*argumentum ad hominem*“ ellenállhatlan erejével.

Ugyanis:

Mit mondanának a Lajthántúli publicisták, ha véletlenül a hatalom, az örökös tartományokbeli népek képviseletét a magyar országgyűlésbe Pestre parancsolná? Mi a hittel tiszteljük meg őket, hogy ők szinte ugy, mint mi, elszörnyednének, noha nekik nem kellene (mert nem volt) nemzeti ős hagyománykötés hitleveleinek paizsa alatt álló, ezer éves alkotmányuk imádott szentélyét megsemmisíteni, s törvényhozásuk

alkotmányos hatóságát határozott érdekelles többség és bizonyos kisebbség martalékául ünkezüleg idegen földre hurczolni.

Nem lehet az osztrák államférfiak értelmi józansága- s politikai belátásáról föl nem tenni, hogy ök szinte ne tudnák, miként Magyarországra nézve teljesen mindegy: akár ostrom-állapot és burocratikus önkény, akár a birodalmi tanács által államfüggetlensége- s alkotmányától megfosztva olvasztás- s a birodalom „Centralisatio“-jába; következképen az osztrák államférfiaknak ezen ujöntetti, de a régivel azonos politikájukhozi makacs és erőszakos ragaszkodásuk elidegenítő hatásának közepette még csak igényük sem marad, a lehetőséget is eljátszák: Cavour és Garibaldi (nem mondjuk izgató vagy békeellenes), de erkölcsi s népszerű törekedéseik meggátlására; ám Cavour és Garibaldi épen az osztrák politikával ellentételesen: a nemzetiség és alkotmányosság elfojthatatlan tüzeröl lepattant két szikratestvér lévén, az egyik világítva ujéletre melegíti, a másik gyujtva, vitézségre hevíti a nemzetiség és alkotmányosság Európa-szerte növekedő hiveit!! holott Ausztria annak idejében ügyes mérséklettel, szemes és előrelátó engedékenységre fektetett politikával, Cavour és Garibaldi sikereit előlük és tőlük mind, de mind elsajátíthatta volna!!! — de:

„Was man von der Minute ausgeschlagen,
Gibt keine Ewigkeit zurück.“

Valjon tudják-e a Lajthántúli publicisták? vagy ha nem tudnák, mi az alkotmányosság, európai történetének eseményeire akár eskü alatt hivatkozandók, elmondhatjuk nekik, hogy egy, az alkotmányosság lángoló szeretetétől minden csepp vérén keresztül tetőtől talpig teljesen áthatott nemzetre s ennek azon tagjaira nézve, kik a törvényhozásra polgártársaik bizalma s értelmi kiképzetség birtokában hivatvák, kinzőbb s lélekölőbb helyzetet képzelni sem lehet, mint midön ezek a honszeretet ellenálhatatlan ösztöne mellett, legszentebb törekedéseik eredményét, mesterségesen készült többség ki-

számított ellenzésének áldozatul odaengedni kénytelenítetnek.

Az ily erkölcsi kánpad akaratlanul is eszünkbe juttatja Prometheosz máját, melyet, mivel az Jupiter szemességét kijátszani bátorkodott, naponkint egy sas, csak azért marcangoló szét, hogy újra kiegészülvén, azt újra és naponkint ismét széttépdelhessen?! s tán maig is még rajta ragódnék, ha a hamis Istenek uralmát az igaz és valódi Isten, a keresztényi vallás és erkölcsiség egyedüli Istene meg nem szünteti vala.

A birodalmi tanácsban hasonló keserű sorsa jutna Magyarországnak képviselője is, melynek szívéből ma egy nemzeti érdeket csak azért szaggatnának ki, hogy szinte a nemzeti jogok ápolásában is kifáradhatatlan magyar kebelből holnap, és így szakadatlanul istenadta minden napon át egy-egy újabb érdeket lehessen máglyára czipelni.

Különbben is nem lehet erkölcsileg vétkül fölronni a magyaroknak, hogy elfelejtették elfelejteni, miszerint az utolsó tizenkét év alatt az osztrák államférfiak (hanem családunk), öt különböző alkotmányt faragtak, s ugyanannyit meg is semmisítettek; következőképen igen természetes, hogy mi azon erős meggyőződésben vagyunk, miszerint azok, kik az osztrák constitutionalismusban biznak, üdvözülhetnek ugyan, de ellenben szinte hitünk tartja azt is, hogy mi magyarok, kik az előleges fenyegetések által danauszok ajándoka félévé vált osztrák alkotmányosságban nem sokat hisztünk, szinte eljutunk Isten országába.

Vagy őszinte tehát az osztrák constitutionalismus, vagy nem az; ha őszinte? akkor az erőszakolás, kivált ugyanazon fejedelmi egység alatt élő alkotmányos magyar nemzet elleni erőszakoló fenyegetődzés azzal össze nem férhet, vagy ha nem őszinte, akkor az alkotmányosság áltató fitogtatása, valódi államférfiakhoz nem illő, nem méltó eljárást tanusítván, egyuttal akaratlanul bár, de kézzelfoghatólag bebizonyítja azt is, hogy a parancsok politikai iskolájában az alkotmányos kormányzást túl a Lajthán még nem tanulták meg.

Vannak túl a Lajthán, kik azt hiszik, hogy ha Magyar-

országban abszolút kormány fog is uralkodni, az örökös tartományok az alkotmány szabad élvezetének fognak örvendezhetni.

A birodalom s Magyarország polgári viszonyainak története épen az ellenkezőről tesz bizonyosságot.

Háromszáz és több éveken át az osztrák birodalomban ennek tekintélye, hatalma legparányibb megcsönkítése nélkül, magyarországgali dualismusa mellett, a magyar alkotmány létezése kétségkívüli tény; de az, hogy Magyarország abszolút, az örökös tartományok pedig alkotmányszerű korlátolt hatalom által kormányoztassanak?!? — ez — ez — mint a németek mondani szokták: „noch nie dagewesen“ s olynemű „optio“, minek létesíthetésével az osztrák publicisták hasztalanul kecsegtetik, csak öncsalódásukkal áltathatják magukat.

Magyarország jelen állapota nemcsak legkevésbé sem kedvező, de elannyira kétes és siralmas, hogy az mostani tarthatatlan azonosságában sokáig fenn sem állhat; és mégis az ország gyűlése előtt már kifejtett általános közvélemény egyhangu nyilatkozása szerint, a magyar nemzetet ellenesei készebbnek fogják az ostromállapot újra leendő keservei ismételt elviselésére is találni, sem mint a birodalmi tanácsba leendő önkéntes bemenetelre.

Ne köszörüljék tehát mindegyre a kardot, ne hegyezzék ellentünk fegyvertelenek ellen a szuronyokat!! — hisz minket, magyarokat, csak elidegeníthetetlen jogaink törvényes és tántoríthatatlan védelme mellett békében fog találni a sujtó önkény legvérvőbb csapása is.

Azonban nem szabad (mert bűn volna), az egész birodalom, nem Magyarország legszerényebb s legutolsó polgárjának, annál kevésbé az osztrák államférfiaknak elfelejteni, miként az abszolút önkény mindenkor, de különösen az utolsó tizenegy év alatt magára a birodalomra végtelen bajt, Magyarországra pedig általános elégtelenséget és határtalan nyomort kényszerített.

Szive fáj, keble szorul, kedélye szenved, lelke sír, s

agya sajog az embernek a törvényes trónt tisztelő s hazáját szerető embernek, ha az összes állam mind magán, mind közérdekein rágódó önkényes osztrák kormányrendszer gyász és gyászkisérte multjára visszapillantunk!! ám mi rendületlenül azt hisszük, hogy az utolsó olasz hadjárat véres és nevezetes csatáit és magát Lombardiát is, nem az egyesült szárd és francia hadak nyerték, és korán sem az európai hirtű vitéz osztrák és magyar sereg, hanem a kiméletlenül gondatlan kormányönkény vesztette el, mely bátor seregeinket nemcsak az ellenség fegyverei, hanem egyuttal tartós éhség ellen is harcztatván, a haza inségére gondolkozók lelkesedésének szárnyait is megszegdelte.

Igen természetes tehát ezek után, hogy az ily okadatolt és tág horderejű tények által képtelennek nyilvánult kormányvezérség alatt, mi magyarok a birodalmi tanácsba, államérdekeink bűnös koczkaztatása nélkül, bele nem mehettünk! nem és határozottan nem!! mivel hitre bizott államkötések, a *pragmatica sanctio* és koronozási hitlevelek által szentesített önálló függetlenségünk s alkotmányunk önnön magunk általi égbekiáltó bűnös, s a hazaárulással azonos megsemmisítését sarkalatos törvényeinkkel együtt adott szavunk s fogadott hitünkhezi lelkiismeretes ragaszkodásunk is tiltja.

Ismerjük mi rendithetetlen elhatározottságunk kétes horderejét, de kitünőleg vallásos nemzet létünkre, térdre hülva bevalljuk, hogy a megszámithatatlan jövő súlyos aggályai miatt hazánk jelen nagyszerű válsága elől vissza, teljesen vissza kellene riadnunk: ha elidegenithetetlen nemzeti és államjogaink szentélye mellett örködve, a mindenható malasztos segedelmét határtalan szenvedéseink által ki nem érdemeljük vala.

Hisz! több volna a vallástalanság, több s rútabb az istentagadásnál, ha ájtathú hálaadás érzetében porig alázva le nem borúlnánk előtted nagy Isten, kinek jótékony őrszeme mindig, de különösen az utolsó tizenkétéves hazai inség alatt oly kézzelfoghatólag virasztott fölöttünk.

Jelenleg is tehát a hatalom, a fegyveres hatalom elle-

nében, mi fegyvertelen magyar nemzet, jogaink szentségének békés és törvényes védelme mellől ismét hozzád, nagy Uristen, hozzád kiáltunk e nemzeti inségben.

Seregek ura s nagy Istene, te, ki a béke áldásai és a hadak inségei fölött csalhatatlan bölcseséged szerint rendelkezel, te! ki a véghetetlen mindenség kimeríthetetlen jötevője vagy, te! ki minden teremtményeid fölött űrködöl, te! ki a koldusok és dúsak, ki az együgyűek és okosok kikezdetlen időktől fogva végtelen időkig a kormányzók és kormányzot-
tak, a hatalmasok s uralkodók és az összes világ szerkezete fölött trónolsz, te! ki az éhezőket tápláló eledel-, a szomjazókat üdítő itallal ellátod, hallgasd meg a téged híven és őszintén imádó magyar nemzeted forró imáját! adj neki e jelen válságos pillanatok üdvös fölhasználására kellő bölcseséget, add vissza a magyarnak ősei vérén s a te szent akaratom és segélyed által szerzett s mi vérünkkel megtartott hazáját, add vissza és áld meg a trón és nemzet kölcsönös esküje által annyi meg annyiszor megszentelt alkotmányát. Ám te tudod, imádott Urunk és Istentünk, hogy a világ megváltására küldött szent fiad alkotta keresztény vallás megvédléseért, a te hí magyar néped századokon át egész Európa javára száz és száz csatákban lelkesülve öntötte szívvérét, és mivel a te mindenható bölcseséged a népeket nem azért alkotta, hogy egymáson rágódjanak, — hanem azért teremtette, hogy otthon istenfélő s hazaszerető családokat képezve, senkinek terhére és saját hazájuk javára otthon szolgáljanak; miértis sugalj, a te szenvedő magyar néped között amugy is soha, de soha meg nem honosulható idegen élősdiék szívébe akaratot a távozásra, hogy mig ideje van, békében és békével térhessenek hazájukba vissza gyermekeiket oktatandók: miszerint valamint ők sem szeretnék, ha vagy ötvenezer magyar az ő nyelvük megvetésével rajtuk és fölöttük hivatlanul hivataloskodnék, ugy ellenben nekünk nagy Uristen bocsád meg, hogy hivatlan vendégeinket, kik magukat megkedveltetni nem tudván, mi őket nem is szerethettük.

És így, és akkor, ha a te isteni irgalmad malasztjai

által saját vérünkön szerzett hazánkban, mi magunk építette lakainkban zsellérségünk megszüntével, szeretett gyermekeinkről szorgalmunk vérejtékeinek gyümölcseiről a törvényes királyi felség csak velünk rendelkezend: ekkor Urunk, nagy Istentünk adj szerencsében elbizakodás nélküli tevékeny bölcseséget, adj, ha jönnie kell, vihar kísérte balsorsban erőt és érez kitartást, hogy elleneink, kik elfelejtették, pirulva láthassák, mi pedig téged dicsőítve vallásos buzgalommal kiálthassuk: hogy él még a magyarok hatalmas Istene!! ki mint ilyen nem visz minket a kísértetbe, de megszabadít a gonosztól; mert ekként a munka, a szorgalom, az igazság imájának egekig ható ösvényén a vallás oltára és szentegyháza, a vallási türelem, az alkotmány, a haza és törvényes trón körül a te magyar néped isteni bölcseséged málasztteljes áldásainak vezérlése alatt méltóvá teendi magát a te szent igéreteidre!!!

Amen.

DE BALLAGI GÉZA

